National Library 56253
Gen. Acquisitions Section
Ottawa, Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
OCT 6 1977
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

25 1952

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 70 (2417) XXVI aastakäik — Neljapäeval, 22. septembril 1977 — Thursday, September 22, 1977 — Üksiknumbri hind 35 centi

KGB dissidentide vastased operatsioonid Eestis

Eerik Udam'ile pakuti pool miljonit dollarit dissidentide ja inimõiguste eest võitlejate KGB küüsi toimetamiseks

WASHINGTON — Ühendriikide tuntud kommentaatorid Rowland Evans ja Robert Novak, kellede artiklid ilmuvad pidevalt Ühendriikide ja Kanada suuremates ajalehtedes, toovad oma viimases kommentaaris sensatsioonilise loo Eestist, kirjeldades kuidas KGB katsus möödunud aastal angazheerida eestlast Eerik Udam'it oma teenistusesse, pakkudes talle 500.000 dollarit kui ta meelitab KGB lõksu dissidente ja rahvuslasi.

Artikli autorid mainivad, et nad on Udami loo kohta andmeid saanud salaja Eestist välja toodud informatsiooni kaudu. Nad kinnitavad, et KGB pakkus 1976. aasta kevadel 44-aastasele Eerik Udam'ile Tallinnas 500.000 dollarit eesti rahvuslaste KGB võrku vedamiseks, millise ettepaneku Udam tagasi lükkas.

Evans ja Novak kirjutavad, et Udami lugu algas peale 1975. aasta märtsis kui Udam avastas Tallinnas oma korteris peidetud kuulamisaparaadi, mis oli monteeritud tema elektrivoolu mõõtjasse.

Ta eemaldas selle ja kutsuti pärast seda KGB peakorterisse, kus teda küsitleti „tsiviilkaitse vahendi" kõrvaldamise pärast. Udami ülekuulamine lõppes sellega, et talle tehti ettepanek, mille kohaselt ta annaks tagasi kuulamisaparaadi ja vastutasuks loobuks KGB eesti rahvusliku liikumise jälitamisest, mille liige oli Udam. Selle ettepaneku aktsepteeris Udam kuid ta lükkas tagasi KGB ettepaneku agendiks hakkamiseks.

Aastapäevad hiljem kui dissidentide liikumine Helsingi konverentsi mõjul hoogu võttis, kutsus KGB Udami kolmele ülekuulamisele, mis toimusid 4., 11. ja 14. aprillil.

KGB meeste ettepanek oli, et Udam hakkaks dissidentide juhiks ning organiseeriks dissidentide grupi.

Organiseerimistöös pakuti nõukogude oludes fantastiliselt suur summa, mis Ühendriikide rahas on umbes pool miljonit dollarit. Udami dissidentide grupi ülesandeks oli varustada läänemaailma korrespondente „informatsiooniga", mis tuli KGB-lt.

Udam ütles, et selline plaan ei tööta välja ning et teda ähvardab kiire paljastamise oht.

Selle asemel tegi ta KGB meeste tõeliste kavatsuste üle selguse saamiseks ettepaneku, moodustada selline grupp, kes hakkab jälgima Helsingi kokkulepete täitamist N. Liidus.

N. Liidus oli tekkinud juba dissidentide organiseerimisel selliseid gruppe ning need olid pidevalt KGB valve all. KGB soovitas, et Udam alustaks selle tegevuse organiseerimisel koostööd ameerikalastega, kuna neil olevat raha dissidentide jaoks. Udami üleandeks jääks ameeriklastelt seda raha välja kaubelda, kusjuures talle lubati 50 protsenti kõigist saadud summadest. Udam ei nõustunud selle ettepanekuga ja KGB jättis ta pärast seda rahule.

Selle loo kinnituseks mainivad ajakirjanikud, et London Financial Times'i reporteri David Satter'i portfell varastati möödunud veebruaris Riia ja Tallinna vahel sõitvas rongis. See portfell toimetati KGB-sse ning ühes portfellis olevas märkuste raamatus leidus Udam'i nimi.

N. Liidust salaja välja toodud Udam'i oma andmete kohaselt peab KGB seda oma teeneks, et David Satter kunagi ei saanud kokku Udam'iga 1976. aastal.

Rowland Evans ja Robert Novak kinnitavad selle loo lõpuks, et Moskva on teinud minimaalseid sisemisi järelandmisi inimõiguste alal, et vältida sellega läänemaailma rünnakuid Belgradis. Kuid nende kosmeetiliste järelandmiste varjus jatkatakse endiselt inimõiguste eest võitlejate, dissidentide ja nende õilsate hingede paljastamist ja hävitamist, kes usuvad Helsingi kokkulepetesse.

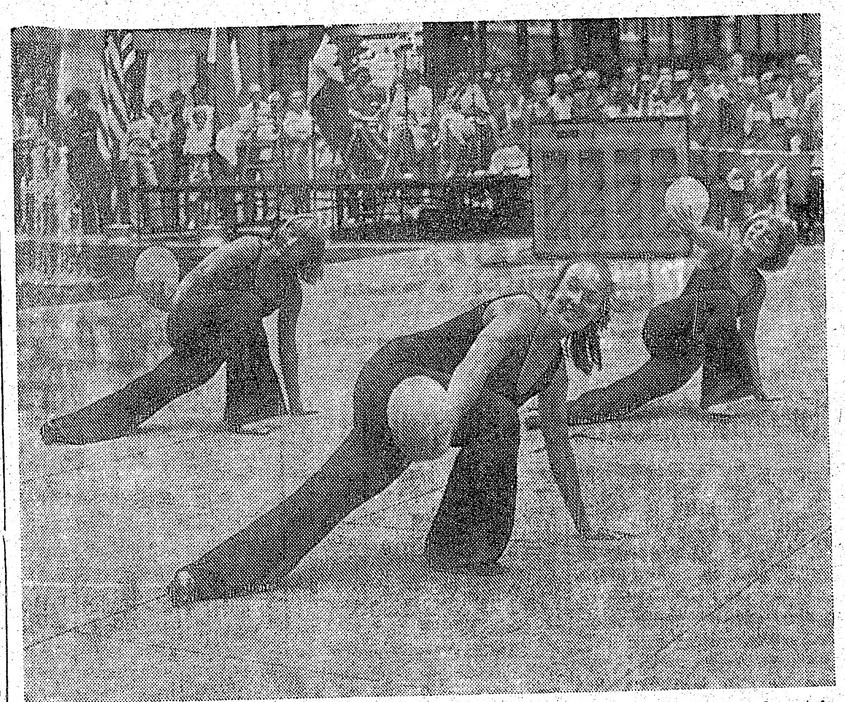

Toronto Kalev-Estienne eliitvõimlejad viibisid septembri pikal nädalalõpul Chicagos, kus toimus mitu esinemist. Võimlejate ettekanded võeti kõikjal vastu soojade kiiduavaldustega. Pildil näeme esinemist Chicago Civic Centre Plazal. Vasakult: Karen Viinamäe, Valve Kivilo ja Heli Kivilaht.
Foto: Mait Maldre

Põlevkivi röövkaevamine muudab Eesti looduse

Eesti loodusteadlaste memorandum vabasse maailma

STOKHOLM — Suvel jõudis vabasse maailma Eesti loodusteadlaste memorandum, dateeritud Tallinnas-Tartus mais 1977. Memorandumi koostajad, 18 nimeta bioloogi, maateadlast, geoloogi ja keskkonnakaitse eriteadlast Eesti NSV Looduskaitse Seltsist, Eesti NSV Teaduste Akadeemiast, Tallinna Polütehnilisest Instituudist ja Tartu Riiklikust Ülikoolist juhivad pikemas, üksikasjalikult põhjendatud märgukirjas oma kolleegide tähelepanu Soomes, Rootsis, Taanis ja Läänesaksamaal loodusvarade laastavale tühjaksammutamisele ning vee, õhu ja pinnase saastamisele Põhja-Eestis.

Nad märgivad, et põlevkivi röövkaevandamise tulemusena on suurem osa Kirde-Eesti loodus-pildist muutunud kuumaastikuks. Samasugune on pilt Tallinna lähedal Maardus, kus fosforiidi kaevandamisel on pealpool fosforiiti leiduv vähemväärtuslik põlevkivi, niinimetatud diktüoneemakilt kuhjatud prügimägedesse.

Nüüd on Moskva andnud direktiivi uue hiiglasliku fosforiidi kaevanduse rajamiseks Toolses (Kunda lähedal Soome lahe kaldal.

Toolse kaevanduse rakendamine tähendaks kahe juba olemasoleva kõrbetsooni, nimelt Maardu ja Kohtla-Järve põlevkivi kaevandamise piirkonna liitmist samalaadse alaga Põhja-Eesti keskosas.

Memorandumi koostajad toonitavad, et uute karjääride, kaevanduste ja termiliste jõujaamade kiirendatud korras rajamine Soome lahe lõunapoolsele kaldale toob enesega kaasa drastilisi muudatusi keskkonna tasakaalus kogu Läänemere piirkonnas.

Viidates Helsingi konverentsi keskkonna kaitseküsimusi käsitlevatele osadele, rõhutavad memorandumi saatjad, et nad vajavad Eesti ainulaadsete loodusvarade päästmiseks ja Moskva poolt teostatavale loodusliku keskkonna laastamisele ja saastamisele piiri panemiseks koostööd ja solidaarsust kõigi loodusteadlaste poolt Läänemere piirkonnas.

Nad märgivad, et praegune dramaatiline keskkonna olukord Põhja-Eestis on bürokraatliku, lühinägeliku ning laiaulatusliku koloniaalmajanduse otsene tulemus. Sellisena peab see olema hoiatavaks näiteks naaberrahvastele, demonstreerides, kuidas ei tohi kasutada oma loodusvarasid.

Rootsi Eestlaste Esinduse Välis- ja Kodumaa küsimuste komisjoni vahendusel saadeti memorandumi ingliskeelne originaaltekst koheselt vastavate kontaktide kaudu USA kongressi ja Kanada parlamendi Belgradi komisjoni liikmeile.

Kuna koostajate soovil tuleb memorandum saata avaldamiseks ettekirjutatud soome, rootsi, saksa j. t. lehtedele, siis on memorandum tõlgitud vastavatesse keeltesse.

Peale lehtede saadetakse memorandum välja Läänemere piirkonnas asuvatele loodusteaduslikele organisatsioonidele, keskkonna küsimustega tegelevatele loodusteadlastele, parlamentide liikmeile jne.

Memorandumi originaalteksti ja tõlkeid on juba kasutatud Rootsi Eestlaste Esinduse poolt esitatud märgukirjades ja dokumentatsioonis.

Etnilised grupid ei saa esindajat Belgradi

Ühendriikide välisministeerium korraldas nõupidamise seoses Belgradis algava julgeoleku konverentsiga

WASHINGTON — Ühendriikide välisministeerium korraldas 9. septembril koosoleku etniliste gruppide esindajatele, kus anti informatsiooni eeloleva Belgradi julgeolekukonverentsi kohta. Koosolekust võttis osa sadakond organisatsioonide esindajat ja asjahuvilist. Välisministeerium oli esindatud kümne eksperdiga, nende hulgas ministeeriumi rahvusvaheliste küsimuste nõunik Matthew Nimetz. Kohal oli ka Ühendriikide delegatsiooni juht Belgradis Arthur Goldberg.

Ühendriigid kavatsevad Belgradi konverentsil alla kriipsutada, et kommunistlik blokk ei ole rakendanud Helsingi kokkuleppeid, mainis M. Nimetz. Saadik Arthur Goldberg, kelle president Carter nimetas alles hiljuti Ühendriikide delegatsiooni juhiks Belgradis, kriipsutas eriti alla, et kui N. Liit on Helsingi lõpuaktile alla kirjutanud, siis peab ta ka oma lubadusi täitma.

Saadik Albert Scherer selgitas, et Jugoslaavia võimud ei luba konverentsi ajal jagada eraviisilisi materjale ja anda pressikonverentse.

Etniliste organisatsioonide esindajad avaldasid koosolekul järjekordselt soovi, et Ühendriikide delegatsiooni koosseisu Belgradis peaks kuuluma ka mõni etniliste gruppide esindaja. Välisministeeriumi esindajate vastuseist võis järeldada, et välisministeerium ei poolda sellise esindaja kuulumist delegatsiooni koosseisu.

Samuti andsid välisministeeriumi esindajad ebamääraseid vastuseid küsimustele, milliseid probleeme kavatseb Ühendriikide delegatsioon Belgradis päevakorda võtta.

Mainiti, et need probleemid tulevad otsustamisele alles koha peal ja olenevad olukordadest.

Eesti, läti ja leedu rahvusgrupid olid esindatud mitme esindajaga. Eestlastest viibis koosolekul Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides esimees Ilmar Pleer, kes kohtas pärast koosolekut koos leedu ja läti esindajatega välisministeeriumi balti küsimuste eksperte, et arutada nendega Eesti, Läti ja Leedu probleeme.

Autoliin Leningradi ja Soome vahele?

HELSINGI — Nõupidamised regulaarse liiniautoliikluse avamiseks Soome ja Leningradi vahel on jätkumas. Augusti lõpul toimunud nõupidamistel lepiti kokku lisaandmete hankimiseks liini vajalikkuse ja selle võimaliku kasutamise osas. Samas otsustati, et esimesel aastal antakse 5000 luba kaubaveoks mõlemale kokkuleppe poolele ja 300 luba reisijate toomisks N. Liidu poolelt. Neljapäevasel nõupidamisel käsitleti 1968. a. allakirjutatud rahvusvahelise bussiliikluse sobitamist Soome ja N. Liidu vahel.

N. Liidus 259 miljonit elanikku

N. Liidus on venelaste surve alla painutatud üle saja rahvuse. Rahvaarv on pidevalt suurenenud. Kui 1913. a. oli elanike arv 159,2 miljonit, siis 1977. a. keskel see oli 258,9 miljonit. Neist on 138,5 miljonit naist ja 120,4 miljonit naist. 86% elanikest on sündinud pärast 1917. aastat. Praegu on tööliste arv 74 miljonit. Linnaelanike osatähtsus kasvab ja kui see 1917. a. oli 18%, siis nüüd elab 62% elanikest linnades. Praegu elab linnades 160,8 ja maal 98,1 miljonit inimest.

Vietnam UN-i liikmeks

NEW YORK — Liitunud Rahvaste Organisatsiooni üldkoosolekul kinnitati Vietnami vastuvõtmine maailmaorganisatsiooni liikmeks. Vietnam on LRO 149. liige, kusjuures võrdluseks võiks tähendada, et organisatsiooni loomisel oli sellel ainult 51 liiget. Liitunud Rahvaste Organisatsiooni üldkogu presidendiks valiti Jugoslaavia välisministri abi Lazar Mojsov, kes oma kõnes mainis, et Vietnam on raskelt kannatanud 30 aastat väldanud sõja kestel ja vajab välisabi oma maa ülesehitamiseks. Uueks maailmaorganisatsiooni liikmeks võeti vastu ka Prantsusmaa endine asumaa Dzhibuuti.

Mao Tse-tungi õpetus ümberhindamisele

PEKING — Hiina ajakirjanduses ilmus juhtkiri, millest võib järeldada, et Hiina uued juhid kavatsevad hakata andma uut tõlgendust Mao Tse-tungi teooriatele ja õpetustele, kuna nende arvates on surma läbi lahkunud diktaatori sõnavõttudes ja kirjutistes palju vastukäivusi. Mao õpetuste revideerimine on Hiina juhtkonnale suureks ja raskeks probleemiks, kuna ühest küljest peavad nad säilitama Mao õpetuste põhilise ja ideoloogilise osa kuid välja rookima selle, mis takistab elu stabiliseerimist ja normaliseerimist.

Eestlane Rootsi suursaatkonnas Bonnis

Roofsi valitsus nimetas oma Saksamaa ja Jaapani saatkondadesse uued isikud tehnilise ala atasheedena. Määratuist on üks, Saksamaale, Bonni asuv atashee eestlane Hans Varrol, kelle perekond elab Göteborgis.

Tehniliste atasheede ülesandeks on jälgida maades, kuhu nad Rootsi suursaatkonna koosseisus määratud, tehnilis-teaduslikku arengut ning võtta kontakte vastavate alade teadlastega.

N. Liidu uued viljaostud Ühendriikidest

WASHINGTON — N. Liit ostab jälle 250.000 tonni nisu Ühendriikidest. Ameerika ametivõimud teatasid, et nisulaadimisega alustatakse 1. oktoobril, mil alustatakse ka 500.000 tonni maisi saatmisega N. Liitu. Need viljamüügid on tänavu esmesed N. Liidu ja Ühendriikide vahel ja kuuluvad varem tehtud viieaastasesse kokkuleppesse. Möödunud aastal N. Liit ostis Ühendriikidest 3 miljonit tonni ameerika nisu ja 3 miljonit tonni maisi.

Taanlased on tuumaenergia vastu

KOPENHAAGEN — Suurem osa taanlasist on ikka veel vastu tuumaenergia rakendamisele oma kodumaal. Septembri alul avaldati arvamuste uurimise tagajärjed, mis näitasid, et vastuseis elanike hulgas on 57%.

Eesti Maja loengute saal

neljap., 29. sept. kell 7.30 õ.

Nikolai Nellise filmide esietendus

1. VANCOUVERI VAATED
2. EESTI PÄEVAD VANCOUVERIS 1977

Järgnev

bussisõit Montreali ühiskondlikule sümpoosionile

Buss väljub T. Eesti Majast reedel, 21. okt. kell 6 õ. Tagasi tulek pühap., 23. okt. õhtul. Sõiduhind $16.— või vähem. Registreerida kohe: Toomas Soots, 2 Sunnydene Cr. Toronto, Ont. M4N 3J4, tel. 489-7530.

EESTI LIIT KANADA JUHATUS

Sügishooaja avamine — rahvusvaheline

Association for the Advancement of Baltic Studies

aabs 6 BALL

reedel, 14. okt. Baar kell 7, õhtusöök 7.45
Harbour Castle uues konverentside keskuses

MATT LEBAR'I ORKESTER

Laudade ettetellimine: Astrid Kalmar tel. 444-4346, või Mai-Liis Ronimois 447-7559, või Ingrid Saar 447-2750

$20 isikult — AABS konverentsi korraldav toimkond

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $30.—, poolaastas $16.— ja veerandaastas $9.—, kiripostiga aastas $48.—, poolaastas $25.50 ja veerandaastas $13.50.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $32.—, poolaastas $17.— ja veerandaastas $9.50. Kiripostiga USA-s: aastas $53.—, poolaastas $27.50 ja veerandaastas $15.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $62.—, poolaastas $31.50 ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 30 c. — Üksiknumbri hind 35 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

Ümbermöbleerimised Ottawas

Kanada peaminister Pierre Trudeau tegi oma valitsuses äsja järjekordseid ümberkorraldusi. Kui tavaliselt muudatused valitsuses toimuvad enne üldvalimisi, et muuta valitsust valijaskonnale atraktiivsemaks, siis seekord ei olnud tegemist ilustamisoperatsiooniga, vaid peaminister tegi seda hädа sunnil ja praktilistel kaalutlustel.

Valitsuse ümbermöbleerimise põhjustas finantsminister Donald Macdonald, kes antud informatsiooni kohaselt lahkus oma vastutusrikkalt positsioonilt perekondlikel põhjuseil. Kuid sealjuures ei saa mööda minna faktist, et Donald Macdonaldi juhtimisel ei võtnud Kanada majandus jalgu alla ning paranemise asemel oli märgata isegi tunduvat halvenemise tendentsi: tööpuudus suurens, produktsioon langes ning Kanada dollar kaotas pidevalt oma väärtusest. Lisaks kõigile nendele raskustele ja probleemidele ei suutnud finantsminister vaatamata hindade ja palkade kontrollile inflatsiooni soovitud määral pidurdada ja lähemas tulevikus oleks ministril tulnud otsustada, kas jatkata kontrolli või üritada ettevõtjate ja ametiühingute nõudmisel selle lõpetamist, millisel sammul võiksid olla aga ettenägematud hävitavad tagajärjed.

Keegi ei oska praegu ennustada, kui suurel määral suudab Kanada majanduslikku olukorda parandada ja tööpuudust leevendada uus prantsuse päritoluga finantsminister Jean Chretien, kes esmakordselt Kanada ajaloos võttis prantslase õlgadele suure vastutusekoorma Kanada majanduse juhtimisel, millest omakorda võib järeldada, et anglosaksiide mõjuvõim Ottawas väheneb ja prantslaste oma suureneb. Chretien on senistel ministrikohtadel üles näidanud tugevat kätt, energilist algatusvõimet ja uute ideede rakendamist, mida loodetakse temalt ka finantsministri positsioonile asudes. Tõenäoliselt mõjutab prantsuse päritoluga kanadalase finantsministri kohale asumine ka föderaalvalitsuse ja separatistlikult häälestatud Quebeci provintsi vahekordi, kuna paljud eksperdid väidavad, et Quebeci ja ülejäänud Kanada vahelised lahkhelid ei ole niivõrd põhjustatud erinevast keelest ja kultuurist kui just majandusilisest tegureist.

Uues valitsuses tähtsuselt teisele positsioonile nimetati tervishoiu- ja sotsiaalminister Marc Lalonde, kes on samuti prantsuse päritoluga. Temale langeb vastutusrikas ülesanne keskvalitsuse ja provintsivalitsuste vahekordade korraldamiseks ning nende vahelise koostöö organiseerimiseks. See ministrikoht on praeguses olukorras, kus Quebeci provints ähvardab Kanadast lahku lüüa, väga oluline ja delikaatse iseloomuga, kuna Lalonde'il tuleb leida teid ja vahendeid, kuidas Kanada ühtsust säilitada ning tuult separatistide purjedest välja puhuda. Mõned Ottawa eksperdid ei pea Lalonde nimetamist sellele kohale eriti õnnestunuks, kuna teda peetakse paindumatuks bürokraadiks, kes peaminister Trudeau eeskujul ei ole valmis tegema kompromisse ja otsima uusi ja senikasutamata võimalusi Kanada ühtsuse säilitamiseks. Lalonde'i sobivus sellele ministrikohale peaks selguma juba lähemas tulevikus, kuna Quebeci separatistlik valitsus tuleb peaaegu iga päev välja uute manöövritega oma provintsi eraldamiseks ülejäänud Kanadast.

Teatavate muudatuste tegemine valitsuses praegusel momendil oli hädavajalik seoses finantsminister Macdonaldi lahkumisega, kuid on omactte küsimuseks, kas ümberpaigutused nii laias skaalas olid hädavajalikud, eriti kui arvestada seda, et suuremad muudatused Kanada valitsuses toimusid mitte väga kaua aga tagasi. Selliste ümberpaigutuste lainete tõttu saavad mõned ministrid oma toolile vaevalt maha istuda kui neil tuleb juba asuda mõnele teisele ministritoolile. Sagedased vahetamisoperatsioonid ei anna ministritele võimalusi oma alaga tutvuneda ja oma ülesannetesse süveneda, mis ei ole kasuks üldisele administratsioonile.

Kujukaks näiteks selle kohta on mitmekultuuri ministri koht, mida täitis ainult lühikest aega Joe Guay, kes sai vaevalt oma ülesannetega tutvuneda ja Kanada etniliste gruppidga vajalikke kontakte võtta kui tal tuli juba ümber asuda riigivarade ministri kohale. Uus mitmekultuuri minister Torontost pärit Norman Cafik on etnilistele gruppidele võrdlemisi tundmata kuid tema ukraina päritolu laseb eeldada, et ta leiab etniliste gruppidega kiiresti vajalikke kontakte ning on võimeline tutvunema nende probleemidega. Jääb ainult soovida, et uus minister jääb kauemaks oma kohale, andes sellega senisest kindlama aluse ja siduvuse Kanada mitmekultuuri poliitikale.

Kokkuvõttes võiks öelda, et Kanada uus valitsus kannab tugevat prantsuse Kanada templit. Kas see anglosakside taandumine juhtivatelt positsioonidelt aitab Kanada ühtsust säilitada ning keskvalitsuse ja Quebeci provintsi vahelisi lahkhelisid leevendada, seda peab näitama tulevik.

K. A.

President Carter: „Kuidas see **tuleb, Bert, et sa pole mulle kunagi** kõnelenud oma ebaseaduslikest lastest?"

Miin-torpeedod N. Liidu allveelaevade vastu

USA uued relvad tulevikusõja puhuks

Norra võib tulevikus, vähemalt teoreetiliselt, isoleerida maailma kõige suurema sõjalise baasi Murmanskis oma Orion-lennukitega ja küllaldase arvu moodsate Captori nimeliste miin-torpeedodega.

Captor kuulatab ja mõtleb enne kui asub allveelaeva hävitamisele. See on kõige moodsam allveelaevade vastase võitluse relv, mille ameeriklased on välja arendanud ja mida on hakatud juba tootma.

Norra ajalehe Morgenbladeti kaastööline Knut Falchenberg külastas hiljuti USA laevastiku ja Nato Atlandi-laevastiku komandopunkte Norfolkis Virginias. Ta on jutustanud kahes artiklis tähelepanekutest seal oma lehele.

„Meie oleme jätmas seljataha rumalate miinide ajajärgu ja siirdumas kavalate miinide ajajärku", ütles üks laevastiku esindajatest kevadel senati riigikaitsekomisjonile.

Kuni tänaseni on USA olnud miinide suhtes umbes samal tasemel kui 1945, kuna uued põnevamad relvad ja kavad on seni alati kõitnud tähelepanu.

Kui peaks tekkima sõda USA ja N. Liidu vahel, saadaks venelased Murmanskist välja suure hulga allveelaevu. Need siirduksid ettenähtud positsioonidele, et käsu peale tulistada oma tuumarelvadega USA suunas.

Kuid peale selle on N. Liit võimeline saatma merele üle 100 allveelaeva, kelle ülesandeks oleks lõigata läbi ühendusteed Atlandil ja seega takistada abivägede saatmist Ameerikast Lääne-Euroopasse, ütlesid Nato allikad.

Kuid nüüd võivad lennukid väga lühikese hoiatusajaga visata ahela Captoreid näiteks Shotimaa ja Islandi ning Islandi ja Gröönimaa vahelistele aladele.

Sel juhul oleks nõukogude allveelaevadel väga suuri raskusi väljapääsuks Atlandi ookeanile

kui ka tagasipöördumisel tagavarade täiendamiseks Murmanskisse.

Merepõhja ankurdatud Captor kuulatab akustilisi signaale. Ta on võimeline lugema allveelaevade „käekirja" ning tegema vahet vaenlase ja oma allveelaeva vahel. Kuid kõik vee pinnal liikuvad laevad jätab ta rahule.

Kui miin-torpeedo on leidnud oma „saagi" algab rünnak.

Luuk avaneb ja välja ujub umbes kolme meetri pikkune Mark 46 torpeedo, mis juhib end ise allveelaeva vastu.

Nii torpeedo operatsiooniraadius kui ka kiirus on saladused, kuid laevastiku esindajad kinnitasid norra ajalehe esindajale, et mõlemad on „suured ja imponeerivad".

Katsetused Captoriga kestavad, kuid nüüd juba kasutamisvalmis miin-torpeedodega. Asjatundjad usuvad, et USA-l on kasutamisvalmis alla saja Captori, ent nende arv kasvab kiirelt tuleval aastal.

Captori hind ei ole kohutavalt kõrge — kõigest umbes 560.000 Rootsi krooni (110.000 dollarit).

Captoreid ei ankurdata rahu ajal mere põhja: nende eluiga vee all on ainult pool aastat.

N. Liidu aatomirelvi kandvatest allveelaevadest on alati rohkem kui kaks kolmandikku liikvel maailma põhjapoolsetel meredel, nii et näiteks Andöyas Põhja-Norra läänerannikul ja Keflaviki baasis Islandil asuvatel lennukitel on tööd nende jälgimisel rohkem kui küllalt.

Ameeriklastel on ka tõhusaid kuulamissüsteeme, millega jälgitakse vastase allveelaevade liikumist. Peale selle on arendamisel uusi süsteeme.

Nii usutakse, et lõpuks on võimalik jälgida kõiki vastase allveelaevu teatud merealadel.

Raskuseks on olnud eraldada allveelaevade nõrgad hääled tuhandete kaubalaevade tugevatest häältest. Kõigeks selleks tegevuseks on muuseas vaja maailma suurimat raali Illiac IV.

Uurijad usuvad, et kaugelearendatud tehnikaga on hiljem võimalik, näiteks ka Norras, hoida rahuaegse kontrolltegevuse osas suuri summasid kokku, kuna enam ei ole selleks vaja lennukeid ja nende hooldamist ega lennukitelt merre visatavaid kuulamispoisid.

EPL/ER

Tuleb rääkida rahust ja valmistuda sõjaks

Kas see oli Stalini poliitiline testament?

GENF (ER) — Pealkirja all „Nii siis rääkis Stalin" avaldas Shveitsi raadiomisjoni ajakiri „Stimme des Trostes" tänavuaastases maikuu numbris 250 trükirea pikkuse kirjutise, nimetades seda Stalini poliitiliseks-ideoloogiliseks testamendiks.

Vastavalt kirjutisele kutsus Stalin 21. dets. 1952 oma juurde 12 kõige ustavamat poliitbüroo liiget, kellele avaldas N. Liidu tulevase taktika maailma vallutamiseks. Kirjutistes avaldatud andmed ühtuvad kõigis punktides poliitikaga, mida jatkavad Kremli diktaatorid ka tänapäeval.

Kõne esimeses osas praalib Stalin N. Liidu anastamispoliitikaga,

mis saanud teoks tänu Hitleri hullumeelsusele ja ameeriklaste naiivsusele.

Edasi ennustab ta, et kord tuleb aeg, mil kogu maailma presidendid traavivad Moskvasse nagu palverändurid Samuti peavad Moskvasse kokku voolama kogu maailma rikkused venelaste hüvanguks.

Käsitledes usulisi küsimusi väidab Stalin, et Marx ja Lenin on temal süüme välja lõiganud See õigustab temal võtta vägivald ja vale kommunismi teenistusse ning hoida allutatud rahvad vaos terroriga. Kommunism peab kujunema oopiumiks rahvale ning tooma kogu maailma lambakesed Venemaa karja.

Puudutades lääne kasulike idiootide osatähtsust maailmavallutuse kavade teostamisel, märgib Stalin,

et kommunismist nakatuvad eelkõige maailma vaesed inimesed, kellele tuleb lubada kõigi varanduste jagamist.

Edasi on kommunismile vastuvõtlikud ebaküpsed noored, ennast huvitavaks teha tahtvad intelligendid kui ka vanad. Ettevõtete haldusse, sõjaväkke ja massimeediumidesse infiltreeritud rakukesed peavad tasandama teed maailmarevolutsioonile. Ametiühinglaste sageli õigustamatult kõrged palganõudmised, streigid ja sabotaazh peavad halvama lääne majanduse ning kaotama rahvastes usu valitsustesse ja majandusse. Ka kristlike moraalimõistete sihilik õõnestamine pornograafiaga aitab forsseerida läänеriikide dekadentsi ning halvata riigikaitset

Kõne lõpul manitses Stalin, et tuleb alati rääkida rahust ja valmistuda sõjale.

N. Liidu sisepoliitikas peab olema terror ja välispoliitikas kavalus ja intriigid. Kommunismile kaasaaitajaid tuleb toetada ka rahaga, hoolimata kuludest. On ju alati leidunud inimesi, kes on raha eest valmis kõik tegema.

Kuna kirjutisel puudub sissejuhatus selle kohta, mil viisil see testament on läände toimetatud, samuti signatuur, tuleb selle ehtsuse tõepärasuses kahelda. Stalini poliitiliseid-oloogilise testamendi lääne toimetamine olnuks kahtlematult sensatsiooniks maailma ajakirjanduses. Sellega pole muidugi öeldud, nagu sisaldaks kirjutis ebaõigeid andmeid N. Liidu sise- ja välispoliitilise kontsepti kohta. (ER:-kk)

Kommentaarid

Äsja Chicagos Eesti Majas toimunud *Balti Sõpruspäevadel* esinesid kõnedega mitu Ühendriikide poliitikut, nende hulgas ka Kansase osariigi senaator Robert Dole, kes teatavasti oli viimastel presidendivalimistel Gerald Fordi kõrval vabariiklaste partei asepresidendi kandidaadiks. Robert Dole'i kõnest nähtub, et ta on täielikult teadlik Balti rahvaste praegustest probleemidest ja N. Liidu vägivallast Eestis, Lätis ja Leedus ning et ta on valmis Ühendriikide delegatsiooni liikmena Belgradis 3. oktoobril algaval Euroopa julgeolekukonverentsil venelastelt inimõiguste rakendamist nõudma.

Senaator Dole kritiseeris Ühendriikide praeguse valitsuse kurameerimist Kuubaga ja Vietnamiga ning mainis, et paljud inimesed Ameerikas ei saa vabadusest õigesti aru ning ei oska seda hinnata. Ta kinnitas, et Eesti Majja kogunenud kuulajaskonnast on aga igaüks teadlik vabaduse väärtusest ning seetõttu on temal, senaatoril, hea meel selles seltskonnas viibida. Kõneleja mainis, et tema muljete kohaselt leidub Ameerikas inimesi, kes arvavad, et Balti riikide iseseisvus ja vabadus on igaveseks kadunud, kuid ta toonitas, et tema selliste inimeste hulka ei kuulu.

Ameerikas elavad Balti rahvusgruppide liikmed on väga mures Balti riikide venestamise pärast, mainis senaator. Näiteks Lätis ja Eestis kasutatakse oma nurjatute eesmärkide saavutamiseks mitmesuguseid kõverteid, nende hulgas ka sund-industrialiseerimist. Senaatori arvates räägitakse meil väga palju inimõigustest ja nende rakendamisest — kuid kuidas on lood rahvaste õigustega? Ta ütles, et sellele küsimusele tuleks pöörata rohkem tähelepanu ja nõuda vabadust Balti riikidele ja kõigile ikestatud rahvastele.

Kommunistid on valmis inimõigusi kasutama vahetuskaubana, et sellega N. Liidu majanduslikku olukorda parandada, kuid ameeriklased ei tohi endid nendest trikkidest petta lasta. „Kui mina sügisel Belgradi lähen, siis teen ma kõik, mis minu võimuses, et meie delegatsioon jääks kindlaks inimõiguste küsimuses. Nende õiguste rikkumine Balti riikides ja teistes nõukogude osariikides tuleb põhjalikult arutusele võtta", kinnitas senaator Dole.

Selliseid sõnu on kõigil eestlastel kahtlemata väga rõõmustav ja kosutav kuulda. Ja meil on põhjust oletada, et need mõtted ei jää ainult sõnadeks vaid kristalliseeruvad ka tegudeks, eriti kui Belgradis algaval konverentsil on Ühendriikide koosseisus 12 Kongressi liiget, kes senaator Dole'i sõnade kohaselt asuvad inimõiguste küsimuses enam-vähem ühel liinil — olgu nad siis demokraadid või vabariiklased.

(Järg. lk. 3)

Läti kirjandusajakiri hakkab ilmuma vene keeles

Lätis hakkas ilmuma kirjanduskunsti ja ühiskondlik-poliitiline ajakiri „Daugava" vene keeles. See ilmub Läti Kirjanike Liidu väljandel. Uue ajakirja ülesandeks olevat lähendada vene lugejaile läti arenevat kirjandust. „Daugavas" saavad esinemisvõimaluse läti kirjanikud-luuletajad ja Lätis elavad vene sõnameistrid, aga ka teiste vabariikide kirjamehed.

Selle sammu on põhjustanud venelaste suur arv Lätis, mis varsti on liginemas 50%-le. Esimese numbri sisu loetelus ilmneb siiski, et selles on mitmeid vene autoreid. Kas see samm on ees ka kodumaal ilmuval „Loomingul", sellest pole seni veel kuuldusi liikunud. Neis riikides aga kahjustaks venekeelsete raamatute ilmumine niigi piiratud paberifondi ja tõrjuks eestikeelsete raamatute ilmumise veelgi pikemasse ootejärku.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

24. ja 25. sept. on valvearstiks dr. Tari, tel. 922-3824.

Eestikeelne luuletus Washingtoni kunstigalerii näitusel

Praegu Washingtoni Corcoran Gallery of Art muuseumis toimuval tuntud ameerika maalija Daniel Brushi näitusel on välja pandud maaling, mis pühendatud Aleksis Ranniti luuletusele „Litaania".

Luksuslikult trükitud muuseumikataloogis on avaldatud luuletuse tekst, seda nimelt ilma tõlketa. Daniel Brush, kes on Georgetown University maalimisklassi professor on ka varemalt eksponeerinud oma näitustel eestinimelisi maalinguid nagu „Valge öö Eestimaal" ja „Pakane Eestis". Brush töötab mahedatoonilises abstraktses stiilis.

Eino Tubin Rootsi kaitseministeeriumi esindaja

STOKHOLM — Ajakirjanik Eino Tubin nimetati Rootsi kaitseministeeriumi informatsioonisekretäriks. Eino Tubin, helilooja Eduard Tubina noorem poeg, on eestlastele tuntud ka kunstnikuna — viimati esines ta Stokholmi Eesti Majas suurepäraste tushijoonistustega.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

N. Liidu julgeolekupolitsei KGB ülem Juri Andropov toodi hiljuti Moskvas peetud Tsheka kurikuulsa looja ja massihukkamiste ideoloogi Felix Dzerdzhinski 100. sünnipäeva meenutamiseks kõnega kuulajaskonna ette. Andropovi kõne ei olnud mitte ainult pühendatud „suure Lenini võitluskaaslase ja bolshevike-leninlaste kuulsusrikka väesalga ühe silmapaistva esindaja" — nagu suvatses oma kõnes mainida Andropov — 100. sünniaastapäevale, vaid selles sõnavõtus püüdis KGB juht ka selgitada, miks N. Liidus kiusatakse taga dissidente ning püütakse neid kahjutuks teha.

Andropov ütles, et neid inimesi, kes oma mõtlemises on jõudnud eksiteele, katsume meie abistada. Neid püütakse ümber veenda, nende eksiarvamused hajutada. Teisiti tuleb aga talitada nendel juhtudel kui mõned niinimetatud teisitimõtlejad hakkavad oma tegudega rikkuma Nõukogude seadusi. Sääraseid inimesi olevat tühisel hulgal olemas nagu olevat kahjuks vargaid, altkäemaksuvõtjaid, spekulante ja teisi kriminaalkurjategijaid.

Juri Andropov tõi ka omamoodi põhjenduse, miks kommunistidel on õigus ning selle rezhiimi kritiseerijatel vale. Ta ütles sõna-sõnalt: „Kui iga põhjapanev otsus sise- ja välispoliitika alal pannakse üldrahvalikule arutlusele, nagu see toimub uue konstitutsiooni projekti arutamisega, kui nõukogude rahvas võtab partei poliitika omaks südamelähedase üritusena, kui selle poliitika poolt hääletab praktiliselt sada protsenti valijaid, siis kas ei ole see meie ühiskonna ideelise ja poliitilise ühtsuse veenev kinnitus?"

Andropov on nagu omal ajal tuntud laste mängunukk „stankavanka" — löö ta pikali, aga ikka tõuseb püsti. Kommunistliku partei juhtide visadus oma rumalate ja ebaloogiliste argumentide esitamisel on otse imestamisväärne, kuna Andropov ja tema kaaslased tulevad oma süsteemi õigustama ja dissidente ründama just nende petuste ja valedega, mida dissidendid paljastavad ja mille vastu nad võitlevad.

AMI

(Järg. lk. 3)

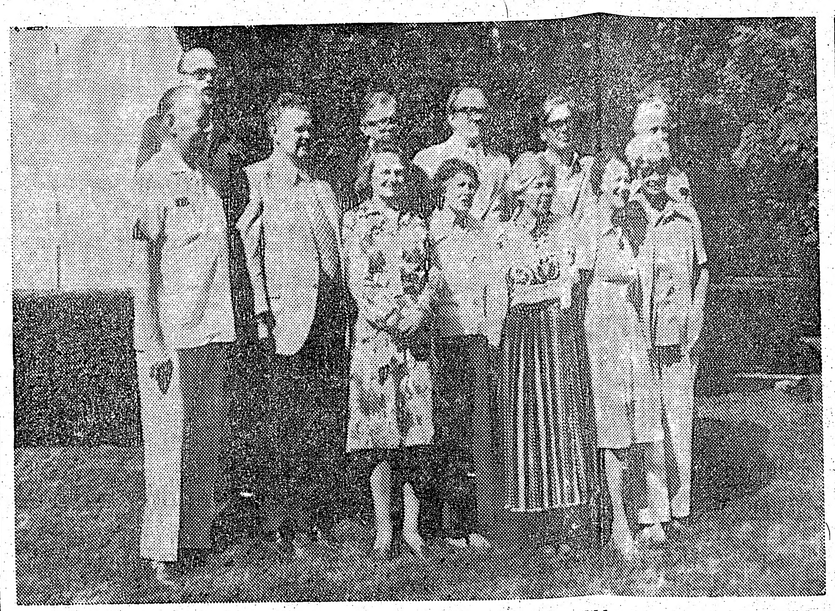

Äsja toimus Seedriorul virulaste kokkutulek. Sellelaadilisi maakondlikke kokkutulekuid tahetakse tulevikus viia Killamängude raamidesse, millest osa võtaksid kõik maakonnad. Pildil Seedriorul korraldatud virulaste pidustuste tegelasi. Esireas vasakult daamid: Lydia Tori, Ellen Lindaja, Regina Toomsalu, Ly Krabi-Parma ja Liidia Haljand. Tagumises reas vasakult: Alfred Haljand, Siegfried Preem, Maks Pertens, õp. Tõnis Nõmmik, Endel Ruberg, Carl Aarlaht ja Meinhard Niinvee.

Foto: E. Lindaja

Soomusmasinad ja okastraataiad Bonnis

Terroristid muudavad Saksamaa linnade ilmet

BONN — Lääne-Saksamaa riigi ja terroristide vahelise kümme aastat kestnud „võitlustes" on 22 ametiisikut ja 10 terroristi saanud surma. Lisaks on terroristide pommituste tagajärjel surnud 4 ameerika sõdurit. 102 isikut on olnud terroristide mõrvakatsete osalised, 90 on saanud vigastusi pommide plahvatustel ja tulistamisel kuna 14 inimest on olnud terroristide poolt pantvangideks.

Rindejoone teisel poolel on 136 terroristi mõistetud vangi mitmesuguste süütegude eest, mille hulgas on rida mõrvamisi. Kümnele on määratud eluaegne karistus. 34 terroristi kannavad parajasti oma vanglakaristustust.

66 on kinni eelurimise all ja 34 on tagaotsitavad.

Need 8. augustil avaldatud andmed kujutavad endast „hirmu survet" Lääne-Saksamaal. Kohtuministri arvud on siiski suhteliselt väiksed võrreldes mõnes maas peagu kodusõjaks arenenud terroristide liikumisega.

Baader-Meinhofi rühmana või punaarmeena tuntud linnaterroristid on aga siiski juba muutnud Lääne-Saksamaa ilmet. Soomusmasinad sooritavad patrullkäike Bonni tänavail. Veel kümme aastat tagasi oli seal raskusi politseinike leidmisega.

Okastraattõkked ümbritsevad ametiasutusi, mis veel hiljuti olid avalikkusele avatud.

8. augusti õhtul kui ühe jõujaamaühingu juhataja andis ajalehtedele intervjuu olid kolm automaatrelvadega varustatud politseinikku samas löögivalmis. Terroristid on ähvardanud, et järgmiseks röövimise ohvriks on keegi energiatööstuse ringkonnast.

Probleemid ulatuvad siin siiski palju sügavamale. Saksa liiduvabariigis on iga 1949. a. loodud osariigivalitsus teinud kõik, et pääseda Saksamaa natsiaegsest minevikust. Põhiseadus keelustas surmanuhtluse, kuna natsid olid kasutanud seda vääriti.

Karistusuuendused on läinud nii kaugele, et hiljuti kõrgem kohus käsitles kaebust, mille kohaselt eluaegsed vangistused olevat põhiseaduse vastased.

Vanglakaristuse saanud inimesed saavad puhkust, et kohata oma sugulasi. Selle eesmärgiks on neid ettevalmistada normaalsesse ühiskonda tagasi suunamiseks.

Väljaarvatud mõrvajuhtumid, pääsevad teised kurjategijad, kelledel on kindel elukoht, vabadeks, oodates protsessi arengut vabaduses viibides.

Baader-Meinhofi grupp ütleb selle olevat vaid silmapette. Terroristigrupi asjaajaja advokaat Klaus Croissant kasutas aga Lääne-Saksamaa vabadusi oma kasuks ja põgenes just enne kohtumõistmise algust. Prantsusmaale. Croissanti kahtlustakse terroristlikust tegevusest osavõtmises.

Lääne-Saksamaa parlamendiparteid kaitsevad olukorda öeldes, et Lääne-Saksamaa riik on nüüd demokraatlikum kui kunagi enne. Nad kinnitavad, et seda ei lasta terroristide poolt hävitada.

Liidukantsler Helmut Schmidti sotsiaalliberaalne valitsuskoalitsioon kiitis heaks möödunud nädalal relvakontrolli seaduse tugevndamise kavad, samuti antakse kohtunikele õigus hüljata neid advokaate, keda kahtlustatakse koostöös kurjategijatega.

Eriparteide parlamendisaadikud rääkivad, et nad on saanud üha rohkem oma hääletajailt kirju, kus nõutakse surmanuhtluse tagasitoomist, vähemalt terroristide karistamiseks.

ESTO MUTUAL FUND, LTD.
Aktsia hind reedel, 16. sept. $5.18
Walwyn, Stodgell, Cochrane Murray Ltd
145 King St. W., Room 1900
Toronto, Ont. M5H 1J8.
Telefon päeval 364-1131
õhtul 925-6812

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 699-5295
Teeme uusi ja parandame vanu
nii linnas kui ka suvilates

UUDISEID KODUMAALT

Viljandi maakonna Longi kool sai käesoleval sügisel 100. aastaseks. Juubeliks saabus noorusmaale üle 300 vilistlase. Kooli ajaloost andis ülevaate direktor H. Mägi. Tervitustelegramme oli saabunud haridusala juhtidelt, samuti palju kinke ja lilli. Muusikalises osas olid kaastegevad Karksi kolhoosi külakapell, kuhu kuuluvad viiul, akordion, kontrabass, bandzho, saksofon ja mandoliin. Deklameeris kooli endine kasvandik näitleja Ivi Lepik.

*

Augusti teisel poolel korraldas Eesti Teatriühing oma liikmeile Puise kalaspordibaasis teatritevahelise õnge- ja spinningupüügivõistluse. Pärast rasket „rebimist" tuli esikohale Draamateatri kolmeliikmeline võistkond. Üldiselt oli aga saak kesine. 30 võistkonna kohta ainult 5 haugi.

*

Nädal aega viibis Eestis grupp Rootsi ja Soome ajaloolasi, arheolooge ja numismaatikuid: Upsala Ülikooli teadlane, Stokholmis asuva Kuningliku Humanitaarteaduste Akadeemia korrespondentliige dr. Torgny Linggren, dotsent Aron Andersson Stokholmi Ajoloomuuseumist ja sama muuseumi teaduslik töötaja, Rootsi numismaatikute ühingu esimees Lars O. Lagerqvist, dr. Tore Nyberg Odense Ülikoolist, lektor Maisi Tamminen Helsingist jt. Külalised tutvusid Pirita kloostris tehtavate kaevamis- ja restaureerimistöödega, Tallinna vanalinnaga, Eesti Ajaloo Instituudi mündikoguga. Käidi ka Tartus, Viljandis ja Pärnus.

*

Pikemat aega oli Rootsis kirjanik Aadu Hint, kes viibis Gotlandi saarel, kus kogus ja otsis 1905. aastal kodumaalt lahkunud saarlaste jälgi. Reisi eesmärgiks oli koguda materjali oma romaani „Oma saar" teise osa jaoks, mil on alapealkirjaks „Fortuneteller" (Õnneennustaja).

*

Neil päevil lõppesid Uuglas kuu aega kestnud arheoloogilised kaevamised, esimesed Haapsalu rajooni põhjaosas. Uuriti läbi 120 ruutmeetri suurune kivikalme. kuhu oli maetud XI sajandi teisel ja XII sajandi esimesel poolel. Päevavalgele tulnud muistseist esemeist korraldati kohapeal näitus, mida külastas kahe päeva jooksul üle 300 inimese.

Loeng pärismaalastest Canberras

Augustikuu keskmisel pühapäeval toimus Canberras järjekordne kultuuriõhtu, kus Alex Parvey rääkis oma muljeist ja kogemustest Austraalia ürgelanike keskel paar aastat tagasi. Ta veetis kolm talvekuud Musgrave'i mäeaheliku alal, mis asub kõrbes umbes Austraalia geograafilises keskuses. See maa-ala kuulub Pitjanjatjara suguharule ja on turistidele alatiselt suletud. A. Parvey töötab Riikliku Maapõuevarade Uurimisasutuse geofüüsika osakonnas, milline grupp sai omale ülesandeks uurida ja kaardistada maa magneetilisi jõude nimetatud alal.

Kõneleja oli sealt kaasa toonud mitu originaalset pärismaalaste tarbeeset, mida ta laskis kuulajail „proovida" ja milliste otstarvet ta selgitas. Valguspiltide osa oli kasin, kuna Pitjanjatjara suguharu usund ei luba pildistamist; sellesse keeldu oli ka kõneleja ausalt suhtunud.

GM
REIN KOPPEL
CHEVROLET-OLDSMOBILE
ROBERTSON MOTORS LTD.
1555 DANFORTH AVENUE
TORONTO ONT. M4L 1N7
TELEFON 466-1135

Sisukad Toronto Kalevi Nõupäevad Kotkajärvel

Kalevi lipkonna juhtkogu pidas nõupäevi 17. ja 18. septembril oma Kotkajärve Kodus, kus koos oli 19 juhti. Üksmeelselt jagati ülesanded juhtkogu liikmete vahel.

Kalevi lipkond alustab uut tegevusaastat vilunud juhtkonnaga ja noorema lipkonna juhiga.

Uueks lipkonna juhiks valiti nskm Peeter Loite,

lipk. vanemaks on skm Enn Kiilaspea, abijuhtideks skm Raul Olo ja nskm Jaak Haabniit, sekretärkiks skm Heikki Paara, majandusjuhiks-laekuriks skm Jaan Terts ja varahoidjaks nskm Johannes Kirsipuu.

Allüksuste juhtkond jäi suuremalt jaolt endiseks mõningate värskete lisanditega noorema abijuhtkonna näol.

Lipkonna avakoondus toimub neljapäeval, 29. septembril kell 7.00 Vana-Andrese kiriku kõrvalruumes Jarvis'e ja Carlton'i tänavate nurgal.

Uusi poisse võetakse vastu kohapeal ja telefoniteel.

Hunduparvikutesse registreerimine (poisid 7—11 a. vanad) — Margus Tae, tel. 233-4490, koondused Eesti Majas ja Martin Jõgi, tel. 223-6622, koondused Willowdale'is (Yonge ja Finch).

Skautrühmadesse: metsaskaudid — Erik Soostar, tel. 762-4160, koondused Vana-Andrese kiriku kõrvalruumes ja Martin Jõgi, tel. 223-6622, koondused Willowdale'is (Yonge & Finch); mereskaudid — Raul Olo tel. 661-2754, koondused Willowdale'is.

Vanemskautide pere — Mati Kontus, tel. 762-9620.

KAASMAALASED
Laenu vajaduse korral kasutage Toronto Eesti Ühispanga madalaid laenuintressimäärasid.
HÜPOTEEKLAENUD 9,5% aastas
Intressid arvestatud veerandaasta viisi. Laenud on lahtised.
PERSONAALLAENUD 10,2% aastas
Personaallaenud on laenuvõtja surma või jäädava töövõimetuse puhul kindlustatud $10 000.— ulatuses.
ÜHENDUSES ON JÕUD!

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$30.—	$32.—
Poolaastas	$16.—	$17.—
Veerandaastas	$ 9.—	$ 9.50

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$48.—	$53.—
Poolaastas	$25.50	$27.50
Veerandaastas	$13.50	$15.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $62.—, poolaastas $31.50, veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 30 centi. Üksiknumbri hind 35 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „----" ---------- 197---. Tellimise katteks lisan $ ------- siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi ----------

Aadress ----------

---------- ----------

ARMAST ISA, VENDA, ONU JA SUGULAST

kapten BERNHARD NELBERG'i

sündinud 1. novembril 1900 Kolga vallas
surnud 20. septembril 1977 Torontos

leinavad kurbuses

AGO NELBERG abikaasaga
LEIDA ja AUGUST KIILASPEA
ENN KIILASPEA perekonnaga
MAIE LANDRA perekonnaga
SUGULASED Eestis

Kirstupanek reedel, 23. sept. kell 7.30 õ.
Murray E. Newbigging matusemajas,
733 Mt. Pleasant Rd.
Matmine laup., 24. sept. kell 10 homm. York kalmistule

RASKE HAIGUSE JÄRELE LAHKUS MEIE KESKELT ARMAS ABIKAASA, ISA JA VANAISA

ARTUR LILLEFORS

Sündinud 6. novembril 1903 Eestis
Surnud 19. septembril 1977 Kanadas

Suurel hommikul näeme jälle!

Leinavad

ABIKAASA
POEG lastega
VENNAD ja SUGULASED Rootsis

Leinatalitus kolmap., 21. sept. kell 8 õ.
Ralph Day matusemajas.
Muldasängitamine neljap., 22. sept. kell 11 homm.
Mt. Pleasant'i kalmistule.

HEAD PEREKONNASÕPRA

ARTUR LILLEFORS'i

mälestavad leinas

M. VEEL abikaasaga
A. PASS perekonnaga
P. AINOMÄE abikaasaga
H. IGAV abikaasaga
R. PUUSTRÖM

MÄLESTAME LEINAS OMA LUGUPEETUD KAASVÕITLEJAT

kaugesõidukapten

BERNHARD NELBERG'i

EESTI KAUBALAEVASTIKU JUHTKONNA KOONDIS

4812 YONGE STREET (Sheppardi lähedal) 221-1159
R. S. KANE
Funeral Directors
WILLOWDALE ONTARIO

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 106 aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega.
Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.
467 Sherbourne St, Toronto 5, Ont.
Telefon 924-1468

ALUSTASIN

LAULUTUNDIDEGA

septembri alguses. Uued ja vanad õpilased teretulnud.
Telefon 297-1495
HELENA NIEMISPELTO

Võrulaste kokkutulek Torontos

Võrulaste Koondise juhatus Torontos teeb juba pikemat aega hoolsaid ja pingutavaid ettevalmistusi järjekordseks kokkutulekuks, mis toimub Toronto Eesti Majas laupäeval, 15. oktoobril sel aastal.

Kokkutuleku kavaline osa algab kell 7 õhtul lühikese eeskavalise osaga oma tegelaste poolt, milles meenutatakse kodumaalt 33 aastat eemalviibimist, korraldatakse meele- ja mõttepurre Võrru ja Võrumaale ning valguspiltide seeriaga: tunne vana Võrumaad — mis viivad meid tagasi noorusmälestuste radadele — rännaten kodukottin, mii ilusan Võrumaal, järgneb meeleoluline osa naljade, tantsu ja muude lõbustustega. Muidugi ka omameeste laulugrupp on platsis.

Kavalise osa korraldamine on August Tuvikese kindlates ja vilunud kätes, kes meile sellel alal juba tuntud eelmistest kokkutulekutest.

Tantsuks mängib V. Gustavsoni kapell. Einelaud ja baar on kohapeal avatud. Osavõtumaks kulude katteks on $5.00 isikult. Pääsmete eelmüüki ja laudade kinnipanemist korraldavad: Oskar Haamer, 53 Falaise Rd., Scarboro, Ont. M1E 3B7, tel. 282-8786 ja Valter Piigli, 15 Yule Ave., Toronto, Ont. M6S 1E7, tel. 766-2255.

Kõik võrukesed ja võrumaalased koos sõpradega ning külalistega on kutsutud ja teretulnud. Koondise juhatuse poolt on koostanud väike voldik, mis levitatud ja väljasaadetud kõigile võrulastele teadaolevatel aadressidel. Endastmõistetavalt on teretulnud ka kõik teised eesti rahva liikmed, kes kõik kokku moodustame ühe suure eesti rahva pere.

Nii, siis loodame näha laupäeval, 15. oktoobril Toronto Eesti Majas rohkearvulist võrulaste ja teiste eesti rahva liikmete ilusat jällenägemist ning toredat kokkutulekut.

Võrulased tuleme kõik välja ja võtame kaasa juba aastatega tuhmuma hakanud kalli „imä" keele, hea tuju ja teeme ühe toreda meeldejääva õhtu.

KORRALDAV TOIMKOND

Pühapäeval, 4. septembril oli kahe Toronto eesti luteri koguduse, Peetri ja Vana-Andrese koguduste ühine surnuaia-jumalateenistus Mt. Pleasant'i ja York kalmistuil. Pildil vaade kalmistu eestlaste osale, kus monumendi kõrval on õpetajad A. Taul ja O. Puhm rohkearvuliste osavõtjate keskel. Foto: Vaba Eestlane

Leeriõpetus algab

Leeriõpetus Toronto Peetri koguduses algab pühapäeval, 23. oktoobril jumalateenistusega kell 11 hommikul kirikus. Teenib koguduse õpetaja Oskar Puhm. Pärast jumalateenistust on esimene leeritund.

Leeritunnid toimuvad pühapäeviti pärast hommikust jumalateenistust kuni kella kolmveerand kaheni päeval. Jumalateenistusest osavõtt kuulub leeritunni juurde, seega leeriõpilastel kohalolek vajalik kell 11 hommikul. Leeriõnnistamine on esimesel maikuu pühapäeval, 7. mail 1978.

Noored, võtke osa leeriõpetusest ja kasvage kristlikus usus — me rahva keeles ja meelsuses. Registreerida koguduse telefonil: 483-5847 või õpetajale, 483-4103.

Eesti meistrivõistlused tennises

Eesti meistrivõistlused tennises toimuvad 1. ja 2. oktoobril Toronto Eesti Tenniseklubi korraldusel Riverdale'i pargi väljakuil. Registreerimiseks ja informatsiooniks helistada Jaan Lents 497-4291.

ENKS Gümnaasiumi kokkutulek

ENKS Gümnaasiumi õpilastevilistlaste traditsiooniline kooli aastapäeva tähistamine Torontos toimub sel aastal vilistlase Emilie Aloe kodus — 223 Martin Grove Rd., telefon 231-1354 — pühapäeval, 2. okt. kl. 3 p. l.

Päevakorras kooli mälestusteose „Kool ja meie" aruanne. Loodame rohket osavõttu.

KORRALDAV TOIMKOND

Nõutakse rangemaid eeskirju autojuhtidele

Ontario parlamendis moodustatud komisjon, kelle ülesandeks on uurida julgeolekuküsimusi liikluses, on tulnud välja ettepanekutega, et Ontario valitsus peaks rangemalt nõudma kinnitusvööde eeskirjade täitmist. Samuti nõutakse üle viie aasta vanade autode igaaastast kontrolli ja arstitunnistust tervisliku olukorra kohta üle 50 aastastelt sõitjatelt kui nad lähevad oma sõiduluba uuendama. Eriti rangete abinõude rakendamist nõutakse alkoholi tarvitanud autojuhtide vastu.

Sõjaväe stipendium eesti noorele

Mati Weiderpass, kes elab Foster'is, R. I., sai 4-aastase Army ROTC stipendiumi edasiõppimiseks Worcester Polytechnic Instituutis, Worcester, Mass. Ta kavatseb jätkata õpinguid septembris keemia inseneri teaduse alal.

Mati lõpetas juunis Pomfret Schooli cum laudega. High schoolis oli ta peale õppimise ka edukas sõudmises, kergejõustikus ja muusika alal.

1975. a. lõpetas ta Conn. Eesti Täienduskooli ja käis eesti leeris. Ka kuulub ta Conn. Eesti rahvatantsurühma. Kaks aastat tagasi sai ta kotkaskaudiks ja suveti töötab ta R. I. skautide laagris kasvatajana.

(VES)

Arutatakse Montreali eestlaskonna päevaprobleeme

22. ja 23. oktoobril toimub Montrealis Jaani koguduse saalis sümpoosion Montreali eestlaskonna päevaprobleemide üle. mi lest osa võtavad ka Toronto noorema generatsiooni eestlased. Laupäeval avab sümpoosioni H. Viires-Sutt, millele järgnevad sõnavõtud õp. H. Laaneotsalt ja Eesti Liit Kanadas esimehelt R. Kreem'ilt.

Montreali eesti noorte tegevusest ja lootustest kõneleb H. Vaus, kuna P. Tammark'i ettekande teemaks on: „Meie kultuur ja võimalused selle majanduslikuks toetamiseks." Järgnevad kaks ettekannet W. Rand'ilt: „Vajalik kommunikatsioon" ja „Väljavaateid ja võimalikke mudeleid eestlaste kultuur-rahvusluse säilitamiseks".

Õhtupoolikul toimub laudkonna diskussioon, kus arutatakse esitatud küsimusi ning kuulutakse ära ühe kinnisvarade vahendusfirma presidendi ettekanne „Majad — kas müüa või osta?" Järgnevad rahvamängud ja tantsud T. Metsala juhtimisel ning ühislaule A. Raudsepa organiseerimisel.

Pühapäeval on ühine jumalateenistus ning lõunasöögi ajal J. Raudsepa kõne „Quo Vadis Quebec?" Pärast seda toimuvad arutlusrupid P. Möldre ja E. Aseri juhtimisel. Esimene grupp käsitab teemat „Meie sotsiaalne olukord, meie vajadused ja poliitilised tingimused meie suhtes", kuna teine grupp arutab teemat: „Montreali eestlaskonna majanduslik kandepind, majanduslikud väljavaated ja võimalused."

● Rootsis, Nyköpingis toimus vilsandlaste kokkutulek perekond Voojärve kodus. Kogunes 28 pärisvilsandlast. Ülevaate pisisaare rahvast andis omaaegne Vilsandi koolmeister Linda Tomingas-Vanaaus.

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS
362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M1K 1N8
Tel. 466-1951 või 466-1502
Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

„Reigi õpetaja" filmimisel

Soome-eesti kirjaniku Aino Kallas'e (1878—1956) romaan „Reigi õpetaja (1926) on oma dramaatilise sisuga olnud aluseks paarile dramatiseeringule. Käesoleval suvel aga filmiti seda paari kuu jooksul Virtsu lähedal mererannal, kus „Tallinfilmi" stuudio oli lagedale kaldakünkale ehitanud vanaaegse maakiriku oma tõelises suuruses ja kõrguses. Veidi maad eemale oli ehitatud päris ehtne kirikumõis lautadega, kus asusid loomad ja selle ümber õunaaed. Nende ehituste juures filmiti enamus filmist. Samas kohas filmiti kaheksa aastat tagasi Pirita kloostri viimaseid päevi käsitlev film „Viimne reliikvia".

Filmistsenaariumi kirjutas Valentin Kuik, rezhissööriks oli Jüri Müür, kaamerameheks M. Dorovatovski ja kunstnik Halja Klaar oli valmistanud lavalise kujunduse. Filmi peaosalist Lempeliust mängib Draamateatri peanäitejuht Mikk Mikiver, armastus kolmnurga teisi kujusid Elle Kull ja Tõnu Mikiver, kellamehe osa „Vanemuise" näitleja Evald Aavik ja vanaeite kehastab Ita Ever. Filmigruppi abistasid Virtsu alevi ja selle ümbruskonna rahvas, õpilasmaleva liikmed Tuudilt ja heinategijad Vooselt. Film valmib selle aasta lõpuks.

Agnes Lepa lavajuubel

STOKHOLM (EPL) — Agnes Lepp-Kaasik, kel sügisel täitub 50-aastane lavategevuse juubel, on isiklikult tähistanud seda näidendi kirjutamisega ja lavastab selle sügisel Stokholmi Eesti Teatris. Näidendi „Lahutus" esi-etendus toimub laupäeval, 22. oktoobril ABF-i saalis.

Juubilar on paguluses olnud tihedalt seotud teatritööga, esinenud näitlejana, lavastajana ja korraldanud kursusi noortele teatrihuvilistele. Seda tööd kroonib nüüd tegevus dramaatilise autorina.

EKK noorteteatri peaproov

Pühapäeval, 25. sept. kell 4 p. l. toimub Eesti Kunstide Keskuse noorte näiteringi (York Cycle) keskaegse müstilise piiblistseeni „Pühaõhtusöömaaeg" avalik peaproov Mare Tiido ja Linda Pakri juhtimisel. Kohal on ka draamarepetiitor William Glenesk, endine Greenwich Villiage'i teatri näidendite lavastaja, kellel on suuri kogemusi keskaegsete näidendite lavastamisel.

Samaaegselt toimub EKK fotoosakonna poolt lava ja kostüümide pildistamine Vello Muikma juhtimisel.

Proov annab asjasthuvitatuile võimaluse heita pilku kulisside taha ja kaasaelada lavalisele loominguprotsessile. Proov toimub Eesti Maja väikeses saalis.

Balti delegatsioon Rootsi välisministri juures. Vasakult: Rootsi Eestlaste Esindusest Ants Kippar, Leedu Ühingust Rootsis Valentinas Vilkenas, välisminister Karin Söder, Läti Kesknõukogust Rootsis Imants Freimanis ja Rootsi Eestlaste esindusest Agu Kriisa.

Foto: Lepper

Balti delegatsioon palus Rootsilt abi

Eesti, läti ja leedu keskorganisatsioonide esindajad välisministri juures

STOKHOLM — Esmaspäeval, 12. septembril võttis Rootsi välisminister Karin Söder vastu Balti Koostöö Komisjoni delegatsiooni seoses eelseisva Belgradi järelkonverentsiga. Delegatsiooni koosseisu kuulusid Rootsi Eestlaste Esindusest Ants Kippar ja Agu Kriisa, Läti Kesknõukogust Rootsis Imants Freimanis ja Leedu Ühingust Rootsis Valentinas Vilkenas. Peale välisministri viibis vastuvõtul välisministeeriumi kantsleinõunik Jan Lundvik.

Delegatsiooni poolt anti välisministrile üle eestlaste, lätlaste ja leedulaste ühine rootsikeelne memorandum koos lisadega ning lätlaste neli ingliskeelset erimemorandumit.

Rootsi Eestlaste Esinduse Välis- ja Kodumaa küsimuste komisjoni poolt koostatud Balti memorandumis juhitakse Rootsi valitsuse tähelepanu neljale küsimusele.

Tsiteerides Helsingi konverentsi lõppdokumenti, mille kohaselt „mitte mingit okupatsiooni või seda laadi soetust ei tunnistata seaduslikuks" ning „osalevad riigid austavad rahvaste võrdõigusliikkust ja õigust määrata oma saatust" antakse lühike ülevaade Balti riikide okupatsioonist, toonitades et suurem osa riikidest ei ole N. Liidu annektsiooni siiani tunnustanud.

Rootsi valitsust palutakse Balti küsimus ülesvõtta Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis (ÜRO-s) resolutsiooni esitamise näol, mis tunnustab eesti, läti ja leedu rahva enesemääramise õigust,

tunnistab kehtetuks praeguse okupatsioonirezhiimi Eestis, Lätis ja Leedus ning tagab seal ÜRO kontrolli all vabade valimiste läbiviimist.

Tsiteerides üheltpoolt lõppdokumendi inimõigusi ja põhivabadusi käsitavat osa ning teisalt N. Liidu kriminaalkoodeksi paragrahv 68-t, juhitakse tähelepanu Tallinnas, oktoobris 1975 nelja Eesti Demokraatlikku Liikumisse kuuluva eestlase kohta langetatud kohtuotsustele. Pikemaks ajaks sunnitööle mõistetute süü seisis inimõiguste kaitseks ÜRO poole pöördumises. Mainitakse Mart Niklust kellele määrati 10 aastat sunnitööd 15 täiesti süütu foto läänemaailma toimetamise eest, samuti et talle äsja keelduti andmast väljasõidu viisat sugulaste külastamiseks Rootsis. Edasi nimetatakse märtsis toimunud arreteerimisi Narvas. Valitsust palutakse nõuda N. Liidult kõigi eesti, läti ja leedu poliitiliste vangide vabastamist.

Märkides, et suurem osa Helsingi konverentsist pühendab piire ületavaile inimlike kontaktide küsimusele, toonitatakse, et Rootsi ja Baltikumi vahel ei ole selles osas olnud paranemist märgata.

Esitatakse faktilised andmed raskuste kohta väljasõidulubade saamisel, kirjavahetuse pidamisel, ebainimlikult kõrgete tollide kohta läänest saadetavailt kinkepakkidelt jne.

Valitsust palutakse võtta N. Liidu inimõiguste rikkumised Baltikumis üles nii Belgradi konverentsil kui ka ÜRO-s. Samuti palutakse valitsust igal viisil tegutseda inimõiguste ja põhivabaduste taaskehtestamiseks Eestis, Lätis ja Leedus.

Tuues ära Helsingi lõppdokumendi keskkonna kaitset puudutavad lõiked juhitakse märgukirjas tähelepanu Eesti põlevkivi ja fosforiidi osas toimuvale röövmajandusele, mille ühe tulemusena Kirde-Eesti on juba muutunud ning Moskva uute kavade rakendamisel kogu Põhja-Eesti on muutumas hiigelsuureks kuumaastikuks laastatud ja saastatud maa, õhu ja veega.

Valitsust palutakse võtta Eestis toimuv keskkonna hävitamise küsimus, mis otseselt puudutab kõiki Läänemere piirkonnas asuvaid maid, üles nii Belgradi konverentsil kui ka ÜRO-s.

Balti memorandumi ühes lisakaustas anti välisministrile üle rootsikeelsed tõlked kõikidest, ajavahemikus 1972—77 Eestist, Lätist ja Leedust tulnud memorandumitest, apellidest ja kirjadest.

Rootsi välisminister Karin Söder suhtus suure huviga märgukirjades ülestõstetud küsimustesse, lubades üleantud materjalid anda läbitöötamiseks ÜRO ja Belgradi küsimustega tegelevatele instantsidele. Pooletunnilisel sõbralikul vastuvõtul anti delegatsiooni liikmete poolt välisministrile lisaseletusi, seda eriti inimõigusi puudutavates küsimustes.

Kiidusõnad eestlastele USA-s ilmunud teoses

Ameerika Ühendriikides ilmus äsja National Geographic Society väljaandel rikkalikult piltidega varustatud teos Venemaa ja tema külge liidetud rahvaste kohta pealkirja all „Journey Across Russia. The Soviet Union Today". (Reis läbi Venemaa. Nõukogude Liit tänapäeval). Teose tekstiline osa on Bart McDowell'ilt, fototehniliselt täiuslikud ning motiividelt huvitavad fotod Dean Conger'ilt.

See 368 leheküljeline reisiraamat ei pretenteeri sügavamasisulisele analüüsivale teosele vaid on pigem reisilt kogutud muljete kerge reportaazh, kusjuures suhtutakse Venemaasse ja venelastesse võrdlemisi sümpaatselt ja jäetakse kõrvale poliitilised tähelepanekud, milliseid kahel rändduril oma pika reisi kestel oli kindlasti rikkalikult.

Meie seisukohalt on raamat huvitav seetõttu, et selles suhtutakse eriti soojalt Eestisse ja eestlastesse kuigi möödutakse kaugelt ajaloo käsitamisest ja Eesti vägivaldsest painutamisest Venema kommunistliku rezhiimi alla.

Autor mainib ainult, et ta sümpatiseerib eestlastele ning tema poliitilised seisukohad Balti riikide suhtes ei ühtunud temale Moskvast kaasa antud venelannast giidi Gena Sokolovi arvamistega,

kes kurtis, et Ühendriikide valitsus ikka veel ei tunnusta Balti vabariike N. Liidu osana.

Bart McDowell nendib iroonililselt, et keele porbleem eestlastega suhtlemisel oli suur, kuna temale näis, et ainult vähesed eestlased, keda nad kohtasid, rääkisid vene keelt. Nii näiteks kui Gena tellis restoranis vene keeles tomatisalatit, toodi lauale angerjaviilud. Raamatus mainitakse, et kogu Eesti olemuses ei ole venelikku. Autor kirjeldab lühidalt Tallinnat vana hansalinnana, Tartut ülikoolilinnana, samuti vabrikuid ja kolhoose, mida ta külastas.

Ta mainib ülistavalt, et ta ei kohanud Vene Föderaalses Vabariigis ühtegi nii puhast vabrikut kui ta nägi neid Eestis.

Ta annab edasi ka lühijutuajamisi kohalike inimestega ja helilooja Gustav Ernesaksaga ja kiidab eesti tüdrukuid, kes on puhtalt blondid, kõrgete põsenukkidega, sügaval asetsevate silmadega, kaunikujuliste ninadega. Nad on autori hinnangul saledamad, pikemad ja stiilsemad kui Venemaa teiste piirkondade naised.

Balti riikidele pühendatud osa hõlmab 25 leheküljе ning on varustatud rikkalikult piltidega, kusjuures eriti imponeerivad üks kunstipärane foto Tallinna raekojaplatsilt ning Tallinna siluett merepoolt vaadatuna.

Ehkki raamatus ei kirjeldata meie rahva ja riigi traagilist saatust, on sellel teosel meie seisukohast lähtudes siiski suur väärtus, kuna eestlasi tutvustatakse tubli ja slaavi rahvatõugudest erineva rahvana, kes on suutnud säilitada oma kultuuri, omapära ja individuaalse hoiaku, mis kõnelevad meie rahva elujõust ning on tagatiseks ja aluseks meie rahva iseseisvale tulevikule.

*

Ühendriikides peetakse seda teost paljudes etnilistes gruppides puhtakujuliseks vene propagandateoseks, millele ameeriklased palju raha on kulutanud. Kui selle väljaande pealkiri eelreklaamis välja kuulutati, pöördus ukrainlane Roman Zabiach protestiga Geograafia Ühingu poole, nõudes pealkirja muutmist, kuna praegune pealkiri „Teekond läbi Venemaa" jätab mulje, nagu oleks venelaste alla okupeeritud 130 miljonit idaeurooplast ja aasialist venelased.

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS
meie ühiskonna teenistuses
Eesti Majas
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

2 TUBA JA KÖÖK
möbleeritud ehk ilma. Vaikne maja, rahulik tänav (Broadview & Danforth). Helistada nädala sees kella 4—10, tel. 466-9681.

AR AUTO SERVICE
Teen kõiki autoparandustöid kõikidele autodele soodsate hindadega.
5906 YONGE ST. (tagahoovis)
Telefon 222-4488
ANTERO RISSANEN

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
"INSURANCE"
1482 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

SWEDISH FURNITURE HOUSE
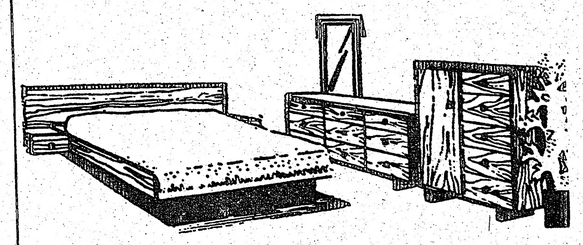
SUUR SKANDINAAVIA MÖÖBLI VÄLJAMÜÜK
Riiulid, magamistoa-, elutoamööblid, lambid jm.
Avatud: esmasp., teisip., neljap. 9—9, kolmap., reedel, laup. 9—6
Suletekid ja tekkide katted jm.
Astuge sisse ja vaadake ringi!
SWEDISH FURNITURE HOUSE
495-6016
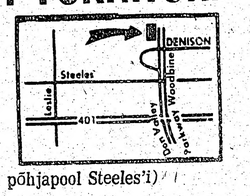
7498 Woodbine Ave. (½ miili põhjapool Steeles'i)

PKV AUTO SERVICE
25 Laidlaw Blvd., Unit 4, Markham, Ont.
TÄIELIK AUTO EEST HOOLITSEMINE JA PARANDAMISED.
KÕIK TÖÖD GARANTEERITUD.
TELEFON 294-9120
PETER VÄISÄNEN

HEALTH CLINIC
HEA MASSEERIMINE NAISTELE JA MEESTELE. SAUN.
Avatud: esmasp.—reedeni 10—5, laup. 12—6
Holiday Inn'i keldrikorral, Razors Edgen kõrval
89 Chestnut St., Toronto, Ont. Telefon 368-0365
OSSI TOSSAVAINEN, R.M.

THE FINNISH PLACE
5463 Yonge St. Willowdale Tel. 222-7575
(Finchi lähedal)
SOOMEST kingid igaks sündmuseks
Ehteid, klaasi, laudlinu j.m. Ka soome ja eesti pagarisaadusi ja delikatesse: juustud, vorstid, leivad, koogid j.m.
Avatud esmasp., teisip., kolmap. 9—6; neljap. 9—8 ja laup. 9—4

SUUSKADE VÄLJAMÜÜK
Lattu jäänud suusakomplektid väga soodsalt
Suusakomplekt (suusad, saapad, mähised, kontsaplekid)
alates $65.—
20—50% HINNAALANDUST riiderestidelt, klaaskaupadelt, roostevaba nugadelt-kahvlitelt-lusikatelt — sortidelt, milliseid enam ei valmistata.
SUOMI-AITTA
ESMAJÄRGULISED IMPORT-ARTIKLID SOOMEST
2031 YONGE ST., TORONTO, ONT. M4S 2A2 ✆ TELEFON 483-6650
Äri lahtioleku ajad: teisip., kolmap. 10—6, neljap., reedel 10—7.30 ja laup. 9.30—5.30. Esmaspäeviti suletud.

SPORT

Maailma karikavõistluste tagajärgi kergejõustikus

Maailmakarika võistlusel, mis äsja peeti Düsseldorfis, Lääne-Saksamaal, saavutasid esimesed kolm kohta.

400 m tõkkejooksus: Edwin Moses USA 47,58, 2. Volker Beck Ida-Saksamaa 48,83, 3. Harald Schmid Lääne-Saksamaa 48,85.

800 m jooksus: Alberto Juantorena Ameerika 1.44,0, 2. Mike Boit Aafrika 1.44,1, 3. Willi Wülbeck L-S 1.45,4.

100 m jooksus: Steve Williams USA 10,13, 2. Eugen Ray I-S 10,15, 3. Silvio Leonard Ameerika 10,19.

Kuulitõukes: Udo Beyer I-S 21,74 (uus Ida-Saksamaa rekord), 2. Reijo Ståhlberg Euroopa 20.46, 3. Ralf Reichenbach L-S 19.97.

10.000 m jooksus: Merutz Yifter Aafrika 28.32,3, 2. Jörg Peter I-S 28.34,0, 3. Jos Hermens Euroopa 28.35,0.

Kaugushüppes: Arnie Robinson USA 8.19, 2. Hans Baumgartner L-S 7.96, 3. Charlton Ehizuelen Aafrika 7.89.

1500 m jooksus: Steven Owett Euroopa 3.34,5, 2. Thomas Wessinghage L-S 3.36,0, 3. Jürgen Straub I-S 3.37,5.

3000 m takistusjooksus: Michael Karst L-S 8.21,6, 2. Tura Eshetu Aafrika 8.22,5, 3. George Malley USA 8.25,2.

Teivashüppes: Mike Tulley USA 5.60, 2. Wladislaw Kozakiewicz Euroopa 5.55, 3. Axel Weber I-S 5.30.

Kolmikhüppes: Joao de Carlos Oliveira Amerika 16.68, 2. Anatoli Piskulin Euroopa 16.61, 3. Klaus Hufnagel I-S 16.43.

400 m jooksus: Volker Beck I-S 45,79, 2. Ryszard Podlas Euroopa 45,80, 3. Alberto Juantorena Ameerika 45,83.

Kettaheites: Wolfgang Schmidt I-S 67.14, 2. Mac Wilkins USA 66.64, 3. Hans-Direk Neu L-S 62.64.

Vasaraheites: Karl-Hans Riehm L-S 75.64, 2. Jochen Sachse I-S 75.40, 3. Peter Farmer Okeaania 73.92.

4x100 m teatejooksus: USA (Collins, Riddick, Wiley, Williams) 38.03 (uus maailmarekord), 2. Ida-Saksamaa 38,57, 3. Ameerika 38,66.

4x400 m teatejooksus: Lääne-Saksamaa 3.01,3, 2. Euroopa 3.02,5, 3. Ameerika 3.02,7.

200 m jooksus: Clancy Edwards USA 20,17, 2. Pietro Mennea Euroopa 20,17, 3. Silvio Leonard Ameerika 20,30.

110 m tõkkejooksus: Thomas Munkelt I-S 13,41, 2. Alejandro Casanas Ameerika 13,50, 3. Charles Foster USA 13,51.

400 m teistkordses jooksus: 1. Alberto Juantorena Ameerika 45.36, 2. Volker Beck I-S 45,50, 3. Robert Taylor USA 45,57. Jooks toimus Alberto Juantorena nõudel, kes väitis et ta eelmisel päeval polnud kuulnud stardipauku, kuna lennuk oli sel ajal üle väljaku lennanud. Tema protestile tuldi ameeriklaste toetusel vastu ja ülalnimetatud tagajärjed ongi uue jooksu tulemused, millest aga kaks jooksjat protestiks omakorda loobusid.

Odaviskes: Michel Wessing L-S 8.46, 2. Wolfgang Hanisch I-S 84.28, 3. Miklos Nemeth Euroopa 80.92.

Kõrgushüppes: Rolf Beilschmidt I-S 2.30, 2. Dwight Stones USA 2.27, 3. Jacek Wszola Euroopa 2.24.

5000 m jooksus: Miruts Yifter Aafrika 13.13,8, 2. Marty Liquori USA 13.15,1, 3. David Fitzsimmons Okeaania 13.17,4.

Võistlusel esinesid Lääne- ja Ida-Saksamaa ning USA omaette meeskondadega, kuna teised olid valikmeeskonnad vastavaist maailmajagudest.

Lõplik punktide arv meeste aladel oli: 1. Ida-Saksamaa 127, 2. USA 120, 3. Lääne-Saksamaa 112, 4. Euroopa 111, 5. Ameerika 92, 6. Aafrika 78, 7. Okeaania 48 ja 8. Aasia 44.

Vettehüppaja Ed. Hakkaja surі

Rootsis, Halmstadis, leiti 3. sept. oma kodust surnult omaaegne sportlane Eduard Hakkaja. Arstlikul ekspertiisil ilmnes, et surm oli tulnud ööl vastu 2. septembrit südameataki tagajärjel. Kadunu oli mitmekordne internatsionaal vettehüpetes maavõistlustel Soome ja Läti vastu. Oli kaua aastaid Eesti meister vettehüpetes, harrastades ka iluuisklemist. Kadunu oli paarkümmend aastat tagasi ka veespordi arendajaks Halmstadi eestlaste grupis, kus ta korraldas muuseas vettehüppe kursusi.

RISTSÕNA NR. 945

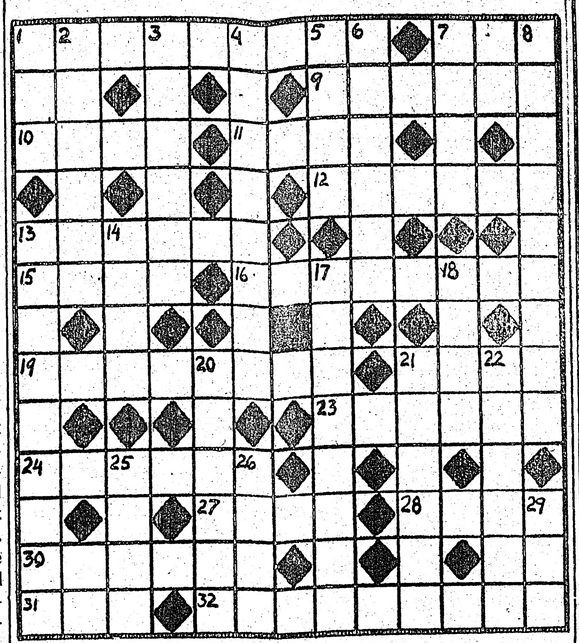

Põikread: 1. Noorusaeg, 7. Närv, 9. Linn Süürias, 10. Programm, 11. Alluv, 12. Viga (mingil asjal), 13. Kuskile, 15. Hästi oskaja, 16. Sammumine, 19. Riik Aasias, 21. Küsimus, 23. Magada tahtjate, 24. Ajudega töötav, 27. Koolijuhataja — õpilaste zhargoonis, 28. Serv, 30. Mustanahaline, 31. Koha määrsõna, 32. Tüürija.

Püstread: 1. Jõgi Hollandis, 2. Laius, ruumikus, 3. Kohalejõudev, 4. Kirjanduslik vargus, 5. Püssi osa, 6. Väheütlev, kahvatu, 7. Vehklemismõõk, 8. Muusikaline sündmus, käändevormis, 13. Kobamine, katsumine, 14. Konks, 17. Tänulikkus, tänutunne, 18. Kaunis, 20. Puu, 21. Väledam, 22. Omaaegne tuntud eesti lendur, 25. Puukäsn, 26. Eesti — ühes võõrkeeles, 29. Temas.

RISTSÕNA NR. 944 LAHENDUS

Põikread: 1. Kaatet, 6. Pilvik, 10. Laval, 11. Usinus, 12. Vineer, 13. Sadamas, 14. Iiri, 16. Saul, 18. Aine, 19. Torupill, 22. Seik, 24. Maalrid, 25. Saarmas, 27. Daam, 29. Karneval, 32. Moes, 35. Erie, 36. Lima, 37. Leebiku, 39. Kangas, 40. Ainuke, 41. Imaam, 42. Luksus, 43. Rajama.

Püstread: 1. Kuusik, 2. Anitra, 3. Elus, 4. Tasakesi, 5. Vanasti, 7. Isis, 8. Veesai, 9. Karell, 12. Vaar, 15. Iirlane, 16. Spargel, 17. Uljas, 20. Oksa, 21. Sagar, 23. Edda, 26. Ammukaar, 28. Alabama, 29. Keskel, 30. Rinnak, 31. Vees, 33. Siluma, 34. Parema, 37. Lasu, 38. Uima.

Mälestusmärk Joh. Aavikule

Joh. Aaviku hauakivi heaks on saatnud toetusi veel järgnevad isikud: Linda Klauren (teistkordselt), Endel Kõpp, Georg Luther, Hele Lüüs, A. Meier-Ool, V. Piirand, Max Sikkut ja S. Triip. Annetusi võtab vastu Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut, c/o Stockholms Universitet, 106 91 Stockholm, postzhiiro nr. 35 45 37 — 3.

Toimetusele saadetud kirjandus

USURANDUR nr. 5 — 1977. Eesti Baptisti Maailmaliidu ajakirja tänavuses viiendas numbris kirjutavad: A. Roos „Tulevikku vaadates", K. Raid „Kas inimene elab pärast surma?", dr. W. von Braun „Surematus", G. Arnström „Elava vee jõed", M. Jansson „Algkristlaste vaade misjonile", G. P. Tunks „Kuuluta evangeeliumi!", „Ühe arsti tunnistus Kristusest", „Teaduse piiratus", „Kodus kuri — mitte-tarvitatav Jumala riigis", W. Busch „Kolmekümne viie aasta järele", R. Vaikla „Sõit päikesesse!", L. B. Snow „See asi on minult", lühemaid kirjutusi, vaimulikku luulet T. Monod'ilt, M. Laaneorult, R. Vilbastelt ja P. Sink'ilt, lühiartikleid ja teateid Vancouveri ja Toronto eesti baptisti koguduste tegevusest.

RAAMATUID

müügil — Hind — Saatekulu

„VABA EESTLASE" TALITUSES

	$	¢
Ilme Ivandi — Pargi	2.50	35
Kuldne tammetõru — Näidendid ja ettekanded noortele	3.—	35
L. Wahtras — Liivaklass	2.50	15
Ravimtaimed, 250 retsepti	2.50	15
Enn Nõu — Vastuvett	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — Reekviem	3.50	35
H. Michelson — Skautlikul teel	3.—	35
H. Michelson — Noorsootöö radadel	4.30	35
H. Michelson — Eesti radadelt	9.—	35
Eduard Krants — Lumeliitlased (luuletuskogu)	3.—	15
Ilona Laaman — Mis need sipelgad (luuletuskogu)	3.—	15
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — Mõttelend — Pilte ja peegeldusi	5.—	25
Herbert Salu — Utoopia ja futuroloogia	4.50	25
Karin Saarsen — Lohengrini lahkumine	4.50	15
„Triinu" üksiknumbreid	1.25	
K. Inno — Tartu University in Estonia	8.50	40
A. Kubja — Kadunud kodud — mälestused	4.—	25
A. Kubja — Mälestusi kodusaarelt	2.—	20
A. Kubja — Palukesed	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — Soomepoisid 426 lk. + 64 lk. fotosid	14.—	85
Leho Lumiste — Alamuse Andres — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust	6.65	40
L. Lumiste — Atlandi aknal	2.10	40
L. Lumiste — Killad külas	5.30	40
A. Vomm — Ristsõnad I	2.50	20
A. Vomm — Ristsõnad II	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad III	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad IV	2.25	20
Ants Vomm — Minu hing (luuletuskogu)	20.—	40
K. Eerme — Surnud laevad ja elavad mälestused	1.50	15
K. Eerme — Päevata päevad ja ööta ööd II	4.—	40
S. Ekbaum — Ajatar (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	4.—	30
J. Pitka — Rajusõlmed	8.80	40
T. Tamm — Need teod süüdistavad II	5.—	40
A. Käbin — Vaim ja muld	10.—	40
Urve Karuks — Kodakondur (luuletuskogu)	6.—	20

RAAMATUID LASTELE:

Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastele	2.50	50
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.25	35

ARVI KORK

MEHHIKO TEEL

41.

Selle peale paistis see hiinakas tõesti vihastavat. Ilmselt oli ta juba tundide kaupa viiliga töötanud. Need käerauad on päris kõvast terasest, millele nii kergesti viil peale ei hakka.

„Hijo de gran puta!" vandus mu kauge sõber. Mis äraseletatult tähendab suure hoorapoeg. Ilmselt oli sell minu peale pahane.

„Sa muidugi tead, et su sõber seina äärde läheb, kui sa välja ei ilmu, sa bandiit?" ähvardas ta siis.

„Kallis Camarada", vastasin mina, „Kiiv pole mulle mitte nii palju sõber kui äripartner. Äri juures tuleb tihti teatavaid kaotusi kanda. Ta teadis seda, kui ta mind endale partneriks võttis. Aga mis abi sul sellest on, et sa ta ära tapad? Ei, kallis kameraad, sa lase ta lahti, on palju vähem vaeva — ja sel juhul ma ei helista mehhiklastele? Mis sa sellest arvad?"

„Kuidas saan ma sind veel usaldada?" virises Chong.

„Kallis mees", õiendasin mina, „sul on ju silmad ja kõrvad igalpool. Niipea kui ma politseisse helistan, teatab su agent Ayala sulle kohe. Muuseas, kui ma helistan, siis mitte kohe Mehhiko City politseile, vaid kolonel Huerta'le sõjaväepolitseist. On sul seal ka agendid?"

Ma ei tunnud kedagi kolonel Huertat. Aga ma arvasin, et ega tema ka ei tunne. Kuidas ta saabki tunda, kui sellist meest pole olemas?

Chong urises midagi telefoni. Siis muutus ta hääl selgemaks.

„Okei — paistab, et ma pean halva mängu juurde hea näo tegema. Ilmselt olen ma sind alahinnanud. Kui ma Senor Kiivi lahti lasen ja ta ise lennujaama toimetan, kas siis lubad, et sa Mehhiko võimudega kontakti ei võta?"

„Muidugi luban! Ausõna."

„Palabra inglesa?"

„Seguro, palabra inglesa, Raimondo." Palabra inglesa tähendab, inglase lubadus. Inglane teatavasti kunagi oma lubadust ei murra, heh-heh. See olevat parem kui mehhiklase ausõna. Mõned mehhiklased on üsna ilma auta sellid.

„Tehtud", ütles nüüd Camarada Chong vähese kõhklemise järgi. „Soovid sa nüüd oma sõbraga rääkida?" Poiss oli ilmselt otsustanud tõepoolest head nägu tegema hakata.

„Paar sõna, kui tohib paluda, Camarada?"

„Ära hüüda mind seltsimeheks, sa kapitalistlik koer ja imperialistide tallalakkuja. Aga hea küll — siin ta on."

Siis tuli Kiivi hääl telefonile.

„See polnud minu süü, Harv", ütles sell nagu pool-nutuselt, „neil oli oma mees hotelli-kelnerite hulgas — kui ta meile lõunat tooma tuli, oli tal tukk kausikaane all . . ."

„Okei, okei", rahustasin mina, „see asi on juba arvesse võetud. Chong lubas sind oma käega Kanadasse minevale lennukile panna — meie Nick-poisiga oleme ka varsti seal, nii et ära muretse. Paki minu asjad ka kõik kokku ja võta kaasa, ma enam sealt läbi ei tule, nagu isegi arvata võid. Muuseas, kuidas nad need käerauad lahti said?"

„Nad ei saanudki", vastas Kiiv, poolnaeruselt, poolnutuselt, „nad viilisid küll keti läbi, aga Chongil on ikkagi veel võrud randmete ümber."

Pidin selle üle tahes-tahtmatult naerma. Siis kordasin Kiivile informatsiooni tagavara-võtme kohta. Ja panin toru hargile.

„Nüüd ruttu minema", kiirustasin Nick-poissi ja ta Chiquita Rosita't, „enne kui nad Gris-Linea käest su aadressi saavad ja meid siia otsima tulevad."

Meil oli selle aja peal juba oma seitse asja kokku pandud ja me sammusime Avenida Obregoni peale välja, reisikohvrid käes ja näpud takso-auto järgi püsti, nagu tõsised reisumehed kunagi. Rosita kandis beebit seljakorvis, nagu ta indiaani esivanemad seda sajandeid olid teinud. Varsti peatuski üks tõmmunäoline nokatsmütsis sell oma vana Pontiac-masinaga pidurite kriiksudes meie kohal kõnnitee servas.

„Taxi, Senores y Senorita?"

„Si, hombre — gracias!"

Nick tegi kaupa, mina kuulasin pealt. Teekond Hacienda Cocoyoc'i pidi üle tunni aja kestma. Koht asus sealsamas Cuernavaca ligidal, kust me Mexico City'sse tulles läbi olime sõitnud. Poolest saadik kuulsa vulkaani Popocatepetl'i külje all. See Cocoyoc, nagu välja tuli, oli üks selline suurejooneline resordi-koht, mida USA-s „duderanch" nimetatakse. Seal saab ratsutada, ujuda, golfi mängida, Metsiku Lääne stiilis riides käia, tublisti süüa-juua ja ehk muudki veel. Muidugi on ka hinnad vastavad. Ja sel Cocoyoc'i rantshol, nagu näha, pidi ka oma väike lennuväli olema. Ja sealtsamast Cocoyoc'ist, mis muuseas tolteekide keeli krokodilli tähendavat, pidi see senor Agostino, või mis ta nimi oligi, meid õhtu eel Bronswille kaudu USA-sse lennutama.

„Kui palju, mees?" nõudis Nick, peale selle kui oli taksojuhile oma soovid kõik teatavaks teinud.

„Sada peesot, mees."

„Tehtud, mees. Sõidame."

Need mehhiklased kordavad seda sõna, mees — „hombre" nii tihedalt, kui nad sind just „senor" ei hüüa, et võib arvata, hippide keel on selle väljendi hispaania keelest laenanud. Hippi-poistel on ju ka igaüks „mees", olgu ta siis muidu kas naine või laps.

Kaheksa dollarit, seda ei saanud eriti pahaks panna. Aga ma otsustasin igaks juhuks sellil silma päris teravalt peal pidada. Mul oli mehhiko taksojuhtidega halbu kogemusi. Enamus neist kippus suuri revolreid kaasas kandma ja kommunistide partei liikmed olema.

Jõudsime parajasti enne seda suurt liiklusummikust, mis igal pealelõunal aset leidis, Mexico City'st välja. Liikusime mööda päikesepaistelisi mõenõlvakuid ülespoole. Kahel pool teed olid jälle pilpakülad — adobe-mudatellistest seinad, lainelisest roostetanud plekist katused, siin-seal mõni televisiooni-antenn, siin-seal mõni sisselöödud akendega bensiini-jaam.

„Mis siis saab, kui me Brownsvilles maandume?" tahtis Nick teada.

„See oleneb sinust, Nick-poiss. Kui sa kisa teed, lasen kohalikul sheriffil sind vanglasse toimetada. Võid seni seal oodata, kuni Kanadast väljanõudmispaberid kohale jõuavad. Sel juhul oled muidugi oma Chiquita'st eraldatud . . . Kui sa aga viisakalt käitud, võtame sealt liinilennuki Kanadasse ja oleme ilma suuremate pahandusteta tagasi kodulinnas. Küll me seal ärutame, mis asjast saab. Arvatavasti saad kautsioni vastu lahti ja siis võid minna ja vana Vito'ga asjad klaariks rääkida. Kui sa ei taha talle näo alla minna, siis see on ka okei — see on su oma asi. Sul on ju Kanada pass alles, või kuidas?"

Nick noogutas, aga jätkas pärimist.

„Aga mis saab Rositast? Rosital pole Kanadamaa pabereid."

Hmm jaa, kustkohast võisin mina seda teada? Võibolla lasevad nad ta külalisviisaga sisse?

„On tal Mehhiko pass?"

Tuli välja, et kallikesel polnud üldse mingeid pabereid, peale mingisuguse Acapulco-kandi kabareelaulja unionikaardi. See tegi asjad midugi pisut keerulisemaks.

„Aga mina olen", protesteeris Rosita, „la mujer de Senor DiCastro, si?"

Et tema on isand DiCastro naine. Nojah, naine küll, aga mitte senora, see tähendab, nad ei olnud seaduslikult abielus. Vabaabielu vaevalt aga Kanada immigratsiooni-ametis midagi maksab.

„Chiquita", arvas nüüd Senor DiCastro, „kas ei oleks parem, kui sa esialgu Mehhikosse jääksid? Hiljem võiksin ju sind lasta järele tulla?"

Aga sellise jutu peale hakkas Chiquita hirmsasti ulguma ja rusikatega vastu autoistmeid peksma. Siis rippus ta jälle kahe käega Nick-poisi kaelas ja ei tahtnud sellisest asjast üldse kuulda. Nähtavasti ei hoolinud ta ka midagi oma lastest, kes kuskil konvendis pidid elama. No mida sain mina sellisel juhul sinna parata. Peale selle, arvestasin et ehk on lihtsam, kui Chiquita kaasa tuleb. Siis vähemalt pole Nick-poisi poolt mingeid üllatusi karta. Niiviisi sõitsime ühel meelel edasi sinna Rancho Cocoyoc'i pole, kust meie tagasiteekond peale pidi hakkama.

See Cococyoc paistis vägev välja küll, kui kord sinna jõudsime. Vägevad müürid missugused, võlvide ja kaartega. Olevat olnud endine koloniaal-aegne suhkruvabrik, nüüd luksushotelliks ümber ehitatud. 145 külalistuba, nagu teeäärne silt kinnitas, olge lahked!

(Järgneb)

Stella Veiler 90

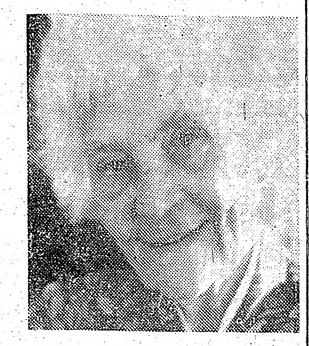

Stella Veiler, üks Vabariigiaegseid tähelepandavamaid eesti naisliikumise organiseerijaid, saab 29. septembril üheksakümne aastaseks. Juubilar veedab selle päeva oma suurearvulise perekonna keskel Victorias, Briti Kolumbias.

Stella Veiler sündis 29. septembril 1887. aastal Virumaal talumaniku Sakseni tütrena. Üsna varakult jääb ta ema leseks ja asub elama Rakveresse, kus tütar Stella saab hariduse sealses tütarlastekoolis. Nagu nii paljud tänapäeva noored, unistab Stella näitlejakarjäärist. See unistus aga ei täitu, väljaarvatud mõned osad Rakvere näitetrupis. Ta rakendub oma pulbitseva energia hoopis uutele radadele. 1905. aasta revolutsiooni meeleolud kisuvad teda kaasa, ta tutvub ajakirjaniku Aleksander Veileriga, millele järgneb viis aastat hiljem abielu. Oma abielu algaastail elab ta täie jõuga kaasa oma abikaasa nii poliitilisele- kui ajakirjanduslikule tegevusele. Stella Veileril on suuri teeneid Linnade Liidu Tallinna osakonna sõjavigastatute toimkonnas. See toimkond rajati 1916. aastal ning toimkonna peasihiks oli eesti sõjavigastatute toomine kodumaale, nende eest hoolitsemine ja hiljem sõjavigastatute kodu asutamine.

1917. aastal on Stella Veiler üks energilisimaid Tallinna Naisseltsi asutajaliikmeid. Tema teened on eriti silmapaistvad Emade ja Rinnalaste kodu asutamise töös. Sellest tsaarivalitsuse austisest areneb Vabariigi ajal välja eeskujulik emade ja imikute kodu Nõmmele.

Asutava Kogu valimiste ettevalmistamistööst võtab Stella Veiler koos Aleksander Veileriga täie töö-panusega osa. Mitme kuu kestel elab abielupaar peamiselt postvankril, sõites ühelt koosolekult teisele. Stella Veiler kõneleb kõikjal naistele.

Eesti iseseisvuse aastatel pühendab Stella Veiler oma tööjõu naisliikumisele. Ta võitleb naiste üheõigluse eest, on Eesti Naisliidu juhatuse liige kusjuures tema teened sotsiaalhoolekande alal väärivad erilist allakriipsutamist.

Üheks Stella Veileri teeneks tuleb kahtlemata pidada eesti rahvakunsti ellurakendamist. Ta asutab Tallinnas „Meie Kodu" töökoja, kus valmistatakse eesti vanade rahvamustrite alusel kodukäsitöö saadusi. „Meie Kodust" areneb hiljem välja o/ü „Kodukäsitöö", see on suurettevõte, mis hõlmab peale kodumistööde ka nahavooli ja tutvustab eesti etnograafiat ka väljaspool kodumaad.

Kui Eesti Naisliit asub ülemaailmselt organiseerima perenaiste seltse, saab Stella Veilerist Tallinna Perenaiste Seltsi esinaine. See organisatsioon kujuneb Stella Veileri juhtimisel tugevaks ja tegu-võimsaks, korraldab kursusi ja loenguid ja aitab eesti kodude elustandardit tõsta.

Paguluses on Stella Veiler nii Rootsis kui Kanadas (Torontos) ikka endise entusiasmi ja energiaga eesti ühiskonna laiahaardelisest tööst osa võtnud, seda eriti naisorganisatsioonide osas. Torontos ei toimunud ühtegi eestlaste üritust, olgu siis tegu loengute, kontsertide või teatriga, millest auväärne juubilar poleks osa võtnud. Tema sirge seljaga hallipäist kuju mäletab vist iga Toronto eestlane.

Viimased kümme aastat on aga Stella Veiler veetnud Victorias oma tütre Lea perekonnas, kust ta aga igal aastal — viimati 1976 — on külastanud Torontot. Nagu Stella Veiler ise nendel puhkudel on maininud, on külaskäik Torontosse talle nagu palveränd. „Ma ei saa elada ilma eestlasteta, ma tulen ikka ja jälle siia tagasi, siin õitseb eesti elu, siin on meie kirikud, koolid, teater ja muusika. Torontost ammutan ma igakord uut energiat ja jõudu. Pealegi asuvad Torontos mulle kaks kallist hauda. Siia on maetud teiste eestlaste juurde minu abikaasa Aleksander ja poeg Rein." See soov elada eestlaste keskel ja eesti elu keerises — kuigi võõrsil — on nii arusaadav ja mõistetav naise juures, kes on omalajal seisnud Eesti Vabariigi hällile nii lähedal.

Stella Veileril kolmest lapsest elavad tütar Lea Silverton ja Asta Pakassaar Briti Kolumbias. Poeg Reinu perekond elab Ontarios. Stella Veileril on 9 lapselast ja 14 lapselapselast.

Stella Veileri paljud sõbrad ja tuttavad Torontost ja mujalt ühinevad käesoleva kirjutise autoriga ja soovivad juubilarile head tervist ja palju ilusaid kuldseid sügispäevi.

VALLI VOITK

Pärandusmaksu tasujad

Enn Nõu, Lõigatud tiibadega. (I maksuraamat) Romaan armastusest. EKK, Lund 1977. 252 lk.
Enn Nõu, Pärandusmaks (II maksuraamat). Romaan armastusest. EKK, Lund 1977. 200 lk.

Kahe põlvkonna vahelisest tühiruumist ja sellst üle käesirutamisest on korduvalt räägitud. Üks pool muretseb, et pole neid kellele oma rahvuslikke aardeid pärandada. Teine pool leiab, et vanad on mõtetega nende aarete küljes ega salligi, et noored nende kohti asendama hakkaksid. Selles argumenteerimises ongi siis olnud hääli, et noored peaksid millegi konkreetsega näitama, et neist on saanud vanemate päranduse hoidjad ja vaimsuse edasi viijad.

Seda probleemi on katsunud lahendada Enn Nõu oma viimases kaksikteoses „Lõigatud tiibadega" ja „Pärandusmaks". Mõlemale on ühiseks nimetajaks romaan armastusest ja maksuraamat. Ta on kompositsioonitehniliselt põiminud noorte teo algusjuured vanemate elukäiku, andes sümboolse tagapõhja sellele radikaalsele pärandusmaksu tasumise aktsioonile, millega kolm eesti noort tahavad näidata end oma isade päranduse väärilisina. Romaanis on muidugi ülekaalukam vanemate päranduse osa, mis põimitud läbi armastusvahekordadest nagu on viimaseks noorte armastusvahekord oma isamaa vastu.

Teos on õieti mitme romaani põimik. Iga noore vanemate noorusaeg, nende elu läbilõigatud tiibade tõttu murdumine kaugel kodumaast kuni uus maailmakatastroof viib nad koos lastega uuesti pagulusse. Ühe isa on elanud Uraalis, Euroopa ja Aasia piirijoonel, teine Habarovskis ja ainult üks on jaganud selle Eestiga ja vabaduse saabumisega kuhu teised hiljem on optantidena jõudnud. Nende kolme mehe elu on jätnud väga seiklusrikkad mälestused, aga ka rahvusliku tunde, mida on lastesse edasi antud. Noortes on vanemate pärandus, oma rahvusgruppi kuulumine ja teatud tühjaksjäänud sihitu eksistents muutunud tõukejõuks, mis andis neile drastilise sammu rootsi lennuki hõivamiseks, et sellega eesti eksiilvalitsusele tunnustust nõuda ja Eesti asi Liitunud Rahvaste Organisatsioonis üles võtta.

Enn Nõu on enne kirjutanud teose iga eestlase unistuses tomuvast Eesti vabaduslahinguist. Nüüd mõistab ta Eesti küsimust lahendada lennukihõivamise moes oleva terroriaktsiooniga, leides siiski lõpuks, et tulemus oli null, noortele kalliks osutunud pärandusmaks.

Autoril on olnud häid allikaid, tal on olnud püsivust aastaid teose ettevalmistuse juures töötada, aga tal on noore kirjanikuna võime mõista oma kaasaegseid ja nooremaid. See on määratu suur ainevald, nägematu kuid jutustuste kaudu saanud täpisteaduslikult detailirohkeks, eriti Siberi taimestiku ja elu kirjelduses, kus iga väikseim üksikasi on saanud iseloomustuse ja põhjentuse. Sellel pinnal on eesti noormehe ja kasaka neiu armuvahekord veidi dr. Zivagot meenutav, vähemalt kaasaegsuse ja kannatuste sarnasus, isegi geograafiline asend on lähedased. Teine romaanipaar, eesti lendurohvitser I maaimasõjast avab uue Kaug-Ida ainevalla.

Need on suurd eepilised ained, mida Enn Nõu oma hakitud telegrammistiilis kirjeldab. Kuigi see viib kiiresti edasi, raputab see lugejat nagu raudteerongi rataste korrapärane nõksumine. Muutub kohati monotoonseks ja mõneti ka väsitavaks.

Ta on ehitanud oma romaani paarile-kolmele jutustusele, dokumentidele, mitmesugustele märkustele, kroonikamärkmeile, ajakirjade pealkirjadele. Sageli on need ainult täiteks, üsna nõrga tähendusega teoses või siis süvendamaks eriti iseseisvusaegset tausta oleviku kaardimängijate nelikule. Vene- ja teised võõrkeelsed sõnad, nimed on trükitud versiaalis, on kasuks küll koloriidi loomisele, aga neile raamatu lõpust selguse leidmiseks tuleb teha lugematul arvul avastuskäike. Võibolla saanuks siin lugejale kergemat viisi kasutada.

E. Nõu on kolme pärandussisulise eluromaani najal ehitanud viimase armastusloo, noorte tunnetest Eesti vastu. See lõpeb traagilise fiaskoga, aga see on ikkagi näide, et eesti noortes on sitkemaid tundeid, avaramat mõistust ja julgemat pealehakkamist kui meie vanad arvavad või arvata tahavad. Teos peaks aga nüüd ka noortes tekitama mõttevahetust, seisukohtade võtmist ja hindamist, heakskiitmist või hukkamõistmist.

HANNES OJA

H. KIVI
INCOME TAX & INVESTMENT CONSULTANT
TEL. 759-3588
50 MUNSON CR. SCARBORO, ONT.

Balti teadus ja ball

Äsja saabunud numbriga astub „Journal of Baltic Studies" (JBS) oma kaheksandasse köitesse, väljaandja AABS pühitseb varsti oma üheksandat sünnipäeva ja Toronto Tartu College'is käivad koos 20—30 isikut kolmest rahvusest, et ette valmistada AABS'i kuuendat konverentsi tulevas mais Torontos.

Tõlkes seletatult on AABS baltiainelise uurimise edendamise ühing, mis asutati 1. detsembril 1968, pärast esimest baltiainelist konverentsi, Marylandi ülikoolis, Ühendriikides. Alustati peamiselt eesti, läti, leedu päritoluga teadlastega, kuid nüüdseks on see kujunenud tõeliseks rahvusvaheliseks organisatsiooniks üle 750 liikmega (1976. a.). Selles arvus on 162 eestlast, neist 41 Kanadas. Liikmeid asub üle kogu maailma — Ameerikast üle Euroopa Jaapanini välja.

Tunnustuse leidmine teiste õpetlaste peres on aeglane protsess, mille peamiseks vahendiks on ajakirja ja teiste teaduslike tööde akadeemiline tase. Käesoleval juhul on see mitmeti raskendatud vasakpoolselt häälestatud sule- ja sõnameeste aktiivsusest ja taktikast kus vähekenegi arvustav suhtumine kommunismi köetakse sihilikkuseks ja objektiivsuse puuduseks. Siiski, JBS on juba leidnud soliidse tunnustuse ja levik on tõusnud 1300 eksemplarile, mis on küllaltki kõrge arv samalaadsete erialaliste teaduslike ajakirjade seas.

JBS ilmub neli korda aastas, kokku umbes 400 lk. Peale uute uurimistööde ilmub ka raamatute kriitikat ja muud uurijaile vajalikku jooksvat informatsiooni. Kirjutiste esitusviisi katsutakse hoida huvitavana, mitte kuivana, kuigi täpsus ja viidete äratoomine on nõuetav. Päevakajalisema informatsiooni vahendamiseks ilmub samuti neli korda aastas „AABS Newsletter" veel suuremal arvul kui JBS.

Värskeimas ajakirja numbris on kolm artiklit eestlastelt. Georg Kurman — kirjanduse tsensuurist üldiselt ja nõukogude al! Eestis eriti; Ivar Ivask vaatleb Uku Masingut kui ida ja lääne vahelist poeeti, kuna Juhan Kurrik käsitleb eesti rahvalaulu struktuuri tõlgendust. Huvi pakub veel Karl D. Hoover'i artikkel baltisakslaste ümberasustamisest 1939. a. seoses natsi rassipoliitikaga.

Kuna AABS algas tegelikult konverentsiga, siis on konverentsid eriti südamelähedased. Suuremaid. kolmepäevaseid, peetakse igal teisel aastal, erialalised — nagu kirjandusest, peetakse ka vahepeal, millele lisandub koostöö Rootsis toimuvatele konverentsidele. vahepealsel aastal. Kuues konverents tuleb Torontosse 11.—14. mail 1978. See on esimene juhus kus tullakse teistkordselt tagasi samasse linna. Kolmandat konverentsi a. 1972 Torontos peetakse parimaks senistest ja nüüd tahab Toronto rahvas parandada oma rekordit: ligi 100 ettekannet, üle 500 osavõtja ja kolmeköiteline kogu trükitud referaate. Üks neist „Problems of Mininations: Baltic Perspectives" on mitmes ülikoolis õpperaamatuna kasutusel.

Konverentsile hoo andmiseks — ja kapitali kogumise mõte ei ole sellest ka kaugel — kogunetakse reedel, 14. oktoobril Harbour Castle uues, alles juulikuus valminud konverentside keskuses lõbusaks rahvusvaheliseks balliks. Hea õhtusöök ja shveitslastest orkester peaks sobima nii noortele kui ka vanematele — ja kõik on kutsutud, nagu kuulutustest näha. See kujuneb vist meie sügishooaja avaballiks.

Eestlaste osa AABS juhtimisel ja töös on olnud tähelepandavalt suur, kuid meie rahvusgrupi potentsiaali ja vajadusi arvestades on väga tähtis eestlaste arvu suurendamine AABS liikmeskonnas. AABS'il pole erilist toetajateliikme klassi vaid liikmeks võib olla igaüks, kel huvi ja tasub liikmemaksu. See on toetuseks ja ajakirja leviku suurendamiseks. JBS on suurepärane, teaduslikult neutraalne ajakiri Eesti tutvustamiseks, sobiv näiteks ka arstide j. t. ootetubades. Liikmemaks on 20 dollarit (Kanada või USA), pensionäridele 10 ja täisajalistele õpilastele isegi 7.50 dollarit, mille eest saab JBS ajakirja ja Newsletter'i. Osalt on selline mada! liikmemaks võimalik ühe läti trükikoja vastutuleku ja muu vabatahtliku töö tõttu. Liikmeinformatsiooni saab: pr. Laine Pant (416) 766-0203 või dr. Endel Aruja (416) 447-8958.

EA

LENA EVE KÕIV
Sündinud 1953. a. Torontos. Lõpetas 1975. a. Toronto Ülikooli B. Sc. kraadiga. Käesoleva aasta kevadel saavutas MBA kraadi Queens Ülikoolis (Kingstonis). Asus tööle Montreali. Akadeemiliselt kuulub Eesti Naisüliõpilaste Seltsi.

ELMA MILLER
Sündinud 1954. a. Torontos. Keskhariduse saanud Midland Avenue Collegiate'i s lõpetades muusika auhinna ja stipendiumiga. Lõpetas 1977. a. kevadel Toronto Ülikooli Muusika Fakulteedi Bachelor of Music kraadiga komponeerimise alal. Saavutas William Erving Fairglough Scholarship'i edasi õppimiseks USA's või Euroopas. Akadeemiliselt kuulub Eesti Naisüliõpilaste Seltsi.

Mari Soekõrv-Palta matemaatika doktoriks

Minnesota ülikoolis õppejõuna töötav Mari Soekõrv-Palta kaitses 11. juunil doktori väitekirja, ja temale anti 4. juulil üle Ph. D. diplom. Ta asus USA-sse Lundist, Rootsist, olles seal saavutanud magistrikraadi. Siin jatkas ta teaduslikku tööd, mille põhjal valmis doktori väitekiri teemal: Sample Size Determination for Clinical Trials".

Teoreetilise matemaatikuna õnnestus tal välja töötada valemid statistilise tõenäosuse määramiseks juhtudel, kui uuritava materjali arvuline hulk on võrdlemisi väike. Doktoritöö omab praktilise tähtsuse, mistõttu tal on avanenud üsna ulatuslikke töövälju USA-s.

EESTLASED MAAILMAS AJADEL

Juulikuu lõpul kogunesid Värmlandi eestlased Västansjö kaldal asuvasse perekond Kreek'i suvikodusse, et seal pidada oma 24. suvepäeva. Pärast rahvuslipu heiskamist toimus kõigepealt Arvika Eesti Seltsi peakoosolek, millele järgnes õp. Jaan Rebase vaimulik talitus ja Göteborgist kutsutud külaliskõneleja Jüri Adila. kõne Balti riikide osast praeguses maailmapoliitilises õhkkonnas. Suvepäevast võtsid osa ligemale 50 osavõtjat. Koosolekul valiti uude juhatusse esimeheks Ilmar Vainu, sekretäriks Artemi Kreek ja laekuriks August Paas.

Eesti Agronoomide Selts Rootsis korraldas suvise sõidu Põhja-Rootsi Offeri riiklikku katsetallu, kus katseala juhatajaks on agr. Helmut Anier, kelle abikaasa Kersti on samas professoriks. Seal peeti ka Agronoomide Seltsi peakoosolek ning arutati ülemaailmset agronoomide kokkutulekut 1980. a. Eesti Päevade ajal.

Rootsis tähistas 25. augustil 75-a. sünnipäeva prof. Evald Blumfeldt. Ajalooüurijana on ta olnud 21 aastat Eesti Teaduslik Selts Rootsis esimeheks. Kodumaalt lahkumise järele töötas ta algul põgenikuna Stokholmis bürootöö alal ja siis uurijana Rootsi ja Euroopa ajaloo alal.

Ins. Mati Kiik, kes senini elas New Yorgi lähedal New Jerseys, siirdus kolmapäeval uuele töökohale Dallasesse, Texases. Ta võtti vastu ELCOR Corp. senior vice president, Technical Services koha. Ta abikaasa jääb esialgseks korraldama siinse kodu likvideerimist. maja väljaüürimist jne., et siis abikaasale järele siirduda Dallasesse.

Ootamatult lahkus Perthi eestlaste perest Lääne-Austraalia Eestlaste Ühingu esimees ja tulihingeline eestluse eest võitleja Richard Loorits hommikupoole ööl, vastu 31. juulit oma kodus. Ta oli armastatud ja tuntud oma suure heatahtlikkuse poolest ka teiste ikestatud rahvuste organisatsioonides ja töötas ka World Freedom League W. A. osakonna sekretärina. Perhti eestlaskond on kaotanud tubli eestlase, hea ja abivalmis sõbra, kes kunagi ei ütelnud „ei" kui oli vaja midagi korraldada või ka isiklikku abi anda.

Norrköpingu Eesti Rahvatantsurühm sai kutse Rootsi televisioonis esinemiseks, mida ka kasutati 23. juuli õhtuses saates. Ilusa Bråvikeni kaldal oleva suvekodu õuele oli ehitatud provisoorne TV lava. Kuna programm käsitles suures osas sisserändajaid. siis eestlased ei suutnud aja lühiduse tõttu oma esinemist hästi organiseerida. Programm algas siiski eesti tantsudega haljal murul ja lõppes eesti tantsuga finaalis.

Ajaleht „Daily Pilot" (Cosa Mestra, Kalifornia) kirjutab 58-aastasest Helga Paimrest, kes oli hakanud vastu röövlile ja hirmutanud selle minema. Helga oli pühapäeva hommikul kõndinud Harbor bulvaaril, kui kegi noor mees tunginud talle selja tagant kallale, katsudes ära tõmmata käekotti. Helga visa vastupanu ja karjumine peletas röövli minema. Mitmed sündmuse pealtnägijad pidasid röövli kinni, pärides asja kohta seletust. Röövel oli vastanud, et ta küsinud vaid õiget kellaaega . . . ning pistis uuesti jooksu.

Wide Famous Pianos
Hea klaver on eluaegne investeering!
Suur valik tunduva hinnaalandusega.
Ka rentimine.
Saadaval kõik muusika instrumendid.
Remeny
HOUSE OF MUSIC LTD.
553 Queen St. West
Toronto, tel. 363-1966

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1912, Royal Trust Tower,
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

ADO PARK, LL.B.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. EM. 3-4451
Õhtuti HI. 7-2017 või 929-3425

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
725 Don Mills Rd. Suite 402
Don Mills, Ontario
483-6308, 429-4944

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 22. septembril 1977 — Thursday, September 22, 1977

KIREV MAAILM

NEW YORK — Kuritöö ei tasu end, ütleb vana tuntud moraaliloosung. Ajakiri „Moneysworth" kirjutab ühe uurimuse najal, et kuritegevus siiski tasub end hästi. Kuidagi on kindlaks tehtud, et poevaras teenib aastas keskmiselt $15.000, taskuvaras koguni $20.000. Vilunud sissemurdja aga võib aastas teenida 25—35 tuhat. Alilma uimastusmürkide suurärimees teenib aastas keskmiselt 165.000. Ja kõige sellise teenistuse pealt ei tule maksta pennigi tulumaksu.

STOKHOLM — Broströmi kontsern tellib neli uut ülimoodsat laeva jaapani firmalt, mis maksavad kokku 675 miljonit krooni. Rootsi Götaverken soovis samade laevade ehitamise eest saada 1400 miljonit krooni. Koos riikliku toetusega oleksid laevad Broströmi kontsernile ikka tulnud maksma 300 miljonit rohkem, kui need oleksid ehitatud Rootsis.

NEW YORK — „Masseerimissalongid", mis on tegelikult prostitutsiooniasutused, on muutnud sõna „masseerimine" nii halvakõlaliseks, et tõelised masseerimisettevõtted on hakanud selle all kannatama. Nüüd on käimas mitmel pool aktsioon, anda ausatele masseerimis-ettevõtetele uus nimi — käsitsi ravijad („manual therapists").

BOGOTA — Üks grupp narkootiliste ainete salavedajaid tungis sisse ühte kohalikku kohtuhoonesse Columbia lääneosas ja põgenes 2,5 miljoni dollari väärtuses narkootiliste ainetega, mis politsei oli neilt rekvireerinud kaks päeva tagasi. Grupp tungis hobnesse, kus neli politseinikku olid valvepostidel. Nad allutati ülevõimule ja bandiidid lahkusid 167 naela puhta kokaiini ja teiste ainetega.

MOSKVA — Pravda süüdistab Lääne-Saksamaa kodanlikku opositsiooni, kes teostavat kuritahtlikku kampaaniat N. Liidu vastu, katsudes ajada süüd mitmesuguste terroristlike tegude eest liiduvabariigis Moskva kaela. „Saksa suurkapitalismi ja sõjaimperialistliku kompleksi" esindajad tahtvad luua atmosfääri, milles olevat kerge teostada ebademokraatlikke nõudmisi. Nähtavasti kardetakse Moskvas, et Lääne-Saksamaa valitsus võib ära keelata väikese ja Moskva-truu kompartei tegevuse.

OSLO — Norras on kohtusse kaevatud marksistlik-leninliku ajalehe peatoimetaja Finn Sjue, kes on oma ajalehes avaldanud neli salajast, NATO't puudutavat dokumenti. Avalik arvamine nõuab, ka kahe parlamendiliikme kohtu alla andmist, kuna nad on murdnud saladushoidmise vanneti. Politsei on saanud jälile ka 27-aastasele Ivar Johansenile, kes on korjanud materjale NATO-ga seoses ja kelle „kartoteek" on saanud suuremale osale paljastustest alusmaterjaliks.

SAIGON — Vietnamist tulevad kuuldavale kommunistlikele rezhiimidele nii tüüpilised kaebused — vastutustundetute ametnike, lohakuse, kuritarvituste jne. üle. Peale nende puuduste on maad tabanud mitmed looduskatastroofid — möödunud aastal külm ja uputused, tänavu põud ja orkaanid.

NEW YORK — USA cendiliste rahade valmistamine ei tasu end enam pärast 1980. a., ütleb Research Triangle Institute Põhja-Carolinas. Materjal maksab siis juba rohkem kui cent. Uurimisinstituut teatab edasi, et juba praegu on cendilised rahad 25% ulatuses käibelt väljas, kuna mitmed ettevõtted, ka näiteks tollijaamad maanteedel ei võta enam vastu cendilisi münte. Tänapäeval vaevalt keegi enam kummardub, tet tõsta maast üles cendilist raha.

Täna on juttu

Inimese võitlus valu vastu

Arste, kes rääkisid valuta operatsioonidest, taheti arstide hulgast kõrvaldada

Veel aastal 1839 kirjutas kuulus prantsuse kirurg Velpau, et ilma valuta operatsioonid on ettekujutuslikud unistused, millele kellegil ei tarvitseks mõelda. Ta lisas veel karmilt, et iga arst, kes räägib valuta operatsioonidest, tuleks ilma viivitamata arstide hulgast kõrvaldada.

Me võime vaid ettekujutada, missuguseid kannatusi pidid inimesed läbi elama operatsioonide puhul enne narkoosi ehk unerohu leiutamist. Valude kaotamiseks katsuti kõike võimalikke viise ja vahendeid nagu alrauna juurt (Mandragora officinalis). See Vahemeremail kasvav taim maavitslaste sugukonnast sisaldab narkootilise toimega alkaloide, millest vanasti valmistati „nõiarohte". Samuti kasutati mitmeid haruldasi taimi, ülisuuri alkoholi annuseid või puunuiaga pähe antud hoope.

Ainult kolm aastat hiljem Velpau uskumatust väljendusest,

sooritas Ühendriikides tänapäeva anesteesia esimese operatsiooni Georgia osariigi maakohaarst Crawford W. Long,

kelle märkmeis on aastast 1842 leitud järgnev kirjapanek: „James Venable, 1842, antud eetrit ja lõigatud kasvaja — 2 dollarit."

Narkoosi ajalugu sisaldab üsna rohkesti kadedusest, omavahelisest võistlusest või ainuüksi uskumatusest ja ebausuhirmust johtuvaid takistusi, mis päris ilmselt aeglustasid narkoosi kasutamisele võtmist arstiteaduses. Valutule sünnitamisele olid eriti vastu kõrged kirikumehed, kes väitsid, et uinutusained on saatana leiutused. Juba 1772. a. oli inglise keemik Joseph Preistly leiutanud lämmastikhappe ühendi ehk naerugaasi. Tema sõber Sir Humphrey Davy kirjeldas selle gaasi analgeetilist ja ergutavat omadust juba aastal 1800 ja tegi ettepaneku selle kasutamiseks kirurgilistel operatsioonidel. Ettepanekut aga ei hakanud keegi tegelikult rakendama.

Ameerika hambaarst Horace Wells kasutas naerugaasi aastal 1844 oma patsientide hambaid välja tõmmates.

Aastal 1845 otsustas ta korraldada avaliku demonstratsiooni Harvardi Arstiteaduslikus koolis, et saada omale kuulsust ja au.

Katse aga ebaõnnestus, Wells nimetati petturiks ja lõpuks otsustas ta ise kasutada narkootilisi aineid enesemõrvaks.

Kirurgilise narkoosi ajajärgu alguseks loetakse aastat 1846, mil ameerika hambaarst William Thomas Green Morton 16. oktoobril 1846 suigutas Massachusettsi üldhaiglas 20-aastase trükitööline Abbotti sügavasse unne, mil ajal haigla ülemarst John Collins Warren opereeris temalt alalõuas oleva kasvaja.

Mortoni mäng ei olnud siiski mängitud puhaste kaartidega. Ta katsus oma uinutusainele Letheo nime all patenti saada, kui selgus, et see oli puhas eeter kuhu ta oli lisanud mõnevõrra parfüümc. Kuna Morton oli varem toiminud eelpoolnimetatud Wellsi assistendina ja kui tema sõber Charles Jackson Harvardi Arstiteaduslikus koolis oli soovitanud Mortonit hakata kasutama uinutamiseks puhast eetrit,

sigines Mortoni ja Jacksoni vahel aastakümneid kestev tüli selle üle, kes oli tõeliselt narkoosi leiutaja. Tüli viis Mortoni lõpuks majandusliku katastroofini ja Jacksoni hullumajja.

Võib-olla Prantsuse Akadeemia saavutas õige lahenduse kui ta jagas Nobeli auhinna eel käinud Monthö auhinna „inimkonna heategijaile" Mortoni ja Jacksoni vahel pooleks. Bostoni linna elanikud organiseerisid Mortoni heaks rahakorjanduse, millega ta viimased aastad kindlustati ja kui ta suri, püstitasid nad ta hauale mälestussamba tekstiga: „Enne teda kirurgia põhjustas tohutut valu, tema ajast alates teadus valitses valu."

Uuele leiutisele tuli anda nimi ja selle andis ameerika kliinika arst Oliver Wendell Holmes. Ta leidis kreekakeelse sõna, mida nii Plato kui ka Dioskorides olid juba ammu kasutanud. Dioskoridese ravijook kergendas haige valu ja selle retsept oli järgmine: Keeta alrauna juuri veinis kuni vedelikust on haihtunud kaks kolmandikku, lasta haigel seda juua enne operatsiooni või haava põletamist nii, et ta on tundetus olukorras. Sõna, mis algtekstis kasutati tundetu olukorra kohta, on kreeka keeles anaisthesia, millises sõnas ilmneb keelduvat omadust ja aisthanestai tähendab aistmist, tajumist. Nii sündis anesteesia, sõna, mis tõi kergendust inimkonnale 1846. aastast alates. Anesteesia on üle 130 aasta olnud arstiteaduse eriala, kus teadus võidab valu.

Eesti purjesportlasi on viimasel ajal okup. Eestist Rootsi lastud, nähtavasti selleks, et omandada olümpia lähenemisel kontakte ja kogemusi. Pildil näeme eesti purjesportlast Rootsi kuningliku jahtklubi sadamas Biskopsuddenil pärast osavõttu regatist „Gotland Runt". Paremal eesti jahi „Liviko" kapten B. Jurno. Foto: Rein Välme

Riin Rivanool

Õmbluskursus

Ega kohalik ajaleht ei ole ei tea mis asi eestikeelse kõrval lugeda, aga noh, tahad ju ikka aja ja päevauudistega, õnnetuste ja kuritöödega, sõdade ja poliitikaga kursis olla ja siis sellepärast tuleb see igapäev vähemalt läbi lapsata.

Nõndasi tegi Arukeste Annigi.

Mõnel päeval on ajalehes ju nii vähe lugeda, et ei tasu kättegi võtta, aga ühel päeval jäi Annikese silm tõesti ühe kena asja peale pidama:

„ÕMBLUSKURSUS MEESTELE" ja väikeste tähtega allpool „Päästekursus igale härrale".

„Missugune õnnistus!" hõiskas Annike südames. Ta sakesi, muidugi, sest August vahtis samas lähedal TV-d ja pallimängu.

Annike luges edasi:

„Neljal teisipäeva õhtul k. 8—10-ni õpetatakse meestele kuidas nööpe ette õmmelda, püksipalistusi teha ja taskuid ning igasugu muid rebenemisi parandada. Maksab ainult $18.—."

Selle järele võib edasi minna nõnda-öelda edasijõudnute kursusele $40.— eest, kus pearõhk on pandud rõivaste passitamisele, kõrgemas õmblustehnikas nööpaukudele, tõmbeluku ja varrukate külgeõmblemisele ja muud.

„Oh mis kauneid asju küll siin maailmas välja mõeldakse!" ohkas Annike ja oma südamerõõmus andis ta kuulutusele lihtsalt musi.

Esimeses ärevuses ja õnnes oleks ta peaaegu Augustile oma rõõmust rääkinud, aga sai veel õigel ajal sõnasabast kinni.

„Ei, milline tore võimalus kauni kingituse tegemiseks oma igavesti armastatud abikaasale," mõtles Annike. „Väärtuslik ja õpetuslik kingitus on alati hinnas. Maksab, muidugi, eriti kui võtta kohe kaks kursust ühe jutika ja ette ära tasuda, aga lõppude-lõpuks: abielu altarile pole ükski ohver üleliigne!" arutas Annike ja rehkendas mõtteis kokku oma rahasäästud ja leidis, et jatkub.

Teisipäevane õhtugi on oivaline. Siis käib August bridzhi mängimas ja joriseb:

„Igavene ajaraiskamine! Jätaks minemata, aga kui kaaluvat põhjust ei ole, siis nagu inetu, et üks partner ei tulnud kohale ja teised ootavad."

Lihtsalt õnnistatud olukord! Kaaluv põhjus õhtusest kaardimängust loobumiseks otse-kui taevast sülle kukkunud.

Ajad olid edasi läinud. August tegi oma kursust ja Annike oli õnnelik. Aga siis tuli see passitamine. August sättis Annikesele traageldatud öösärki selga, torkas nõelu siia ja sinna, käristas ja seadis. Õhk-õhuke riie, Annike tundis, kuis külm otse selgroogu pidi peaajuni välja vedas ja kaela kangeks kiskus.

„Hea vähemalt, et villased sokid ja viltsussid jalga said," mõles Annike kannatlikult, „varbad ei külmeta."

Siis aga lõi selline valus jutt kaelakondist silmateradeni välja, et kohe minestus kippus peale ja — Annike ärkas üles.

Ilus unenägu oli kui noaga pooleks lõigatud ja kui Annike oma olemist n. ö. koguma hakkas, selgus, et ta oli jällegi ühe suuremat-sorti keerutamise voodis ära teinud. Tekki polnud, pea oli üle voodiääre ja kael kõveras, ainult varbad olid kenasti Augusti kurgu all soojas, nii et sellest siis need sokid ja viltsussid ja muidu külm igalpool.

Samas mõtles Annike hommikuks kõne valmis, et kuidas seda päeval loetud õmbluskursust Augustile paremini serveerida ja ääri-veeripidi pinda sondeerida. No mõelge ometi, kui kaunis see küll oleks, kui August kõik nööbid omale tippen-toppen ette õmbleks, narmendavad püksisääred sisse keeraks ja isegi sokinõelumine võiks kõne alla tulla! See viimane küll nii üle-ääre-nõrssimise-tehnikas, sest päris sukanõelumise-stiil on suur kunst ja seda meesterahva pea nii kergesti ei võta, aga siiski ...

*

„See on suurim idiootsus, mida ma kunagi kuulnud olen!" põrustas August veel enne, kui Annike sõnast „meeste õmbluskursus" üldse kaugemale saigi.

„No enne annan oma püksid naise jalga või läheu kuu peale elama, kui et ..."

Nii vihase mehega pole midagi peale hakata ja nõnda palju tundis Annike oma Augustit küll, et sama küsimust ei maksa puudutada edaspidigi.

„Hea vähemalt, et kursuste ettemaksu ära ei saanud tehtud!" mõtles Annike. Mõtles ja mõtles, kurvastas, sai jälle rõõmsaks, läks siis poodi ja ostis sama raha eest omale uue kübara.

Et saagu rõõmu vahest halvast asjast ja pettumusestki!

VABA EESTLANE

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$3.25
esiküljel	$3.75
tagaküljel	$3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. **Vaba Eestlase talitus**
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega: Helmi Liivandi **251-6495**

2. **Mrs. Leida Marley**
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

„Vaba Eestlases" ilmunud Tommy Tomsoni fotosid saab tellida talitusest või tel.: 423-4558 ja 461-6916.

Lõuna-Florida eestlaste jumalateenistus ja kokkutulek

Lõuna-Florida eestlaste lõikuspüha jumalateenistus toimub 2. oktoobril St. John Lutheri kirikus 2919 Van Buren St. Hollywoodis kell 3 p. l. Teenib õpetaja Priit Rebane Tampast.

Pärast jumalateenistust on koosviibimine kohvilauas, kus tulevad arutusele edaspidised jumalateenistused, ühine matusepaiga küsimus ja võimaluse leidmine oma koguduse rajamiseks. Edaspidi kavatsetakse kasutada selle kiriku seltskondlikke ruume ka teisteks üritusteks.

Oleks väga soovitav, et kõik lõuna Floridas elavad eestlased sellest jumalateenistusest ja pärastisest koosviibimisest osa võtaksid, sest siinne kiriklik elu ja sellega seoses olevad sündmused on senini toimunud suurte raskustega.

Siin elavad eestlased on kõrges vanuses, keskmine üle 70 aasta. Surmajuhtumid on sagedased ja seetõttu tuleks kasutada nüüd võimalust, et luua eestlaste kogudus ja surnuaed.

Tõnu Kalam juhatas kahel muusikafestivalil

Tõnu Kalam, kes veetis kolmandat suve Lake George ooperifestivalil New Yorgi osariigis, juhatas seal hooaja avaetendusel Puccini „Boheemi", samuti ka kordusetendustel, ja tõi ettekandele uue ameerika ooperi Alva Hendersoni „Viimane mohikaanlane", mida ta juhatas viis korda.

Hiljutilõppenud Marlboro muusikapidustustel Vermontis juhatas ta lõpukontserdil traditsiooniliseks kujunenud lõpupala Beethoveni „Fantaasia, op. 80 klaverile, kuuele vokaalsolistile, koorile ja orkestrile". Klaverisolistiks oli Marlboro pidustuste kunstiline juht Rudolf Serkin. Teose ettekanne sai suurte ovatsioonide osaliseks. Marboro kavade ja tegevuse koordineerijaks oli Endel Kalam.

Oktoobri lõpul ja novembri alul juhatab Tõnu Kalam Illinoisi ülikoolis (Champaign-Urbana), kus ta on assistent professoriks ja „Illinois Opera Theatre" muusikaliseks juhiks Puccini „Tosca", kus esinevad rahvusvaheliselt tuntud solistid sopran Phyllis Curtin ja tenor Niccolas di Virgilio. Phyllis Curtin on esinenud La Scalas, Metropolitanis ja Viini Riigiooperis. Nicolas di Virgilio on tuntud oma esinemistest Metropolitanis, New York City ja San Francisco ooperites.

T. Kalam juhatab eeloleval hooajal veel Illinoisi ülikoolis Mozarti „Figaro pulm" ja Gilbert ning Sullivani „Mikado".

VES

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

National Trust
REALTOR

KINNISVARA MÜÜGI VÕI OSTU KORRAL

R. TOOTS

Tel. kontoris 487-3333
kodus 485-8252

Lahkarvamised Iisraeli ja USA vahel

WASHINGTON — Washingtonis viibiv Iisraeli välisminister Dayan mainis pressikonverentsil, et Iisraeli ja Ühendriikide vahel valitsevad suured lahkhelid Kesk-Ida probleemide korraldamiseks ning Iisraeli ja Araabia riikide vahel rahu saavutamiseks. Moshe Dayan väitis pärast nõupidamisi president Carteriga ja välisminister Vance'iga, et Iisrael ei kavatse taanduda kõigilt 1967. aastal okupeeritud aladelt. Ta kinnitas lisaks, et Iisrael ei nõustu kunagi läbirääkimisi alustama Palestiina Vabastamise Organisatsiooniga ning samuti ei poolda ta Palestiina riigi rajamist Jordani jõe läänekaldale.

Dayani külaskäigu ajal Washingtoni muutus olukord Liibanoni ja Iisraeli piiril väga pinevaks ja mõningate teadete kohaselt on iisraeli väed tunginud üle piiri, et abistada Liibanoni kristlasi, kes on alustanud uut võitlustegevust muhameedlaste vastu.